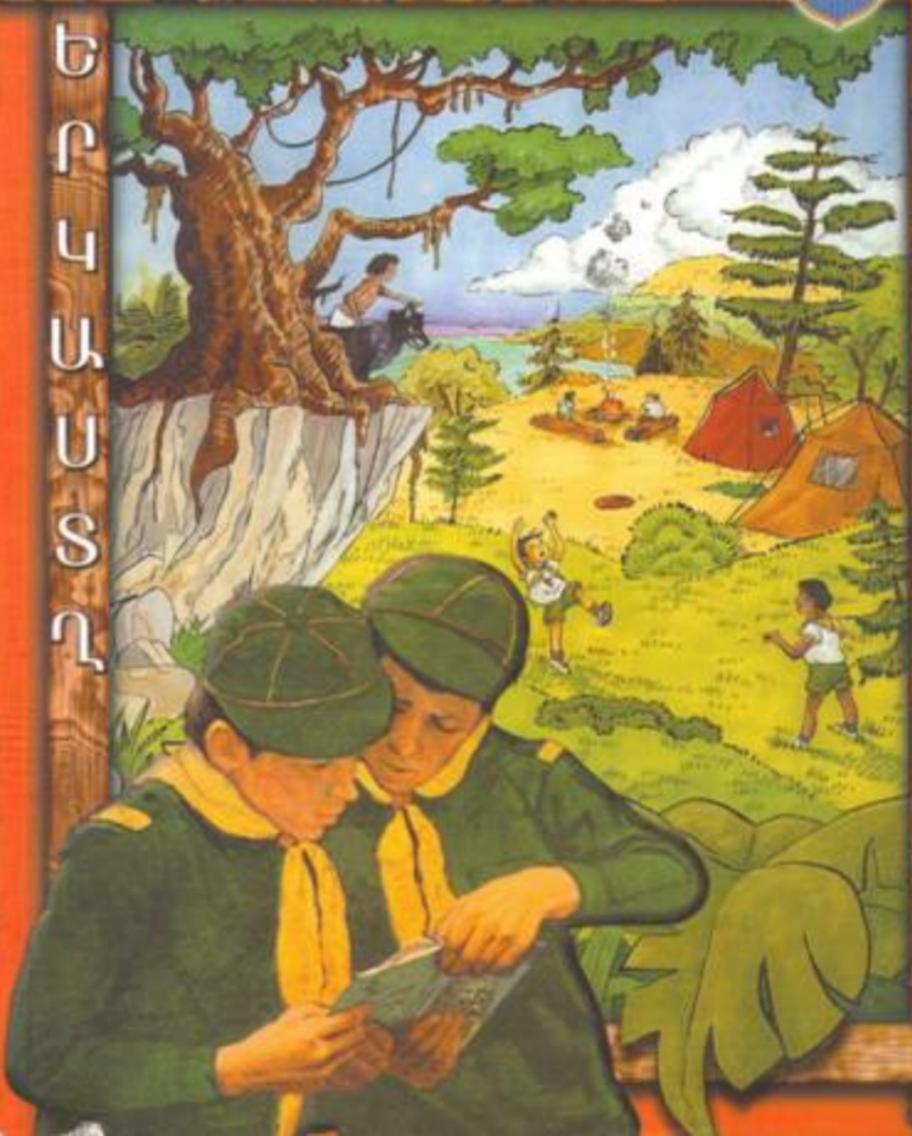

Հ.Մ.Ը.Մ.

Գալսիկ - Արծուիկ

Ե
Ր
Կ
Ա
Ս
Տ
Ղ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1.- Հայաստանի Հանրապետության գինանշանը	17
2.- Դէմքեր	19
3.- Գայլիկության պատմությունը	23
4.- Հայերը իբրև քրիստոնեությունը պետական կրօն ընդունած աշխարհի առաջին ժողովուրդը	33
5.- Վարդանանց պատերազմը	38
6.- Արդի Հայաստանի սահմանները, տարածությունը, գլխաւոր գետերը, լեռները	45
7.- Պանք Օթոմանի գրաւումը	50
8.- Ով Հայ Արի	59
9.- Կողմնացոյցի չորս կողմերը	61
10.- Հետախուզական նշաններ	63
11.- Հայաստանի անկախութեան հռչակումը	66
12.- Կապեր եւ հանգոյցներ	73
13.- Մորս	76
14.- Վրան լարել	79
15.- Կրակ վառել	81
16.- Հնդկական նշաններով խօսիլ	87
	11

Table of Contents

1.- <i>The shield of the Republic of Armenia</i>	17
2.- <i>Faces</i>	19
3.- <i>The history of the Gayliks</i>	23
4.- <i>Armenia was the first nation in the world to accept Christianity as it's state religion</i>	33
5.- <i>The Vartanance War</i>	38
6.- <i>Modern Armenia's borders, area, main rivers, and mountains</i>	45
7.- <i>The occupation of the Ottoman Bank</i>	50
8.- <i>Ov Hye Ari</i>	59
9.- <i>The four sides of a compass</i>	61
10.- <i>Hedk'hoozagan/Orienteering signs</i>	63
11.- <i>The declaration of Armenian Independence</i>	66
12.- <i>Ties and knots</i>	73
13.- <i>Morse</i>	76
14.- <i>Pitching a tent</i>	79
15.- <i>Lighting a fire</i>	81
16.- <i>Sign language</i>	87

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1.- Հայաստանի Հանրապետության գինանշանը	17
2.- Դէմքեր	19
3.- Գայլիկության պատմությունը	23
4.- Հայերը իբրև քրիստոնեությունը պետական կրօն ընդունած աշխարհի առաջին ժողովուրդը	33
5.- Վարդանանց պատերազմը	38
6.- Արդի Հայաստանի սահմանները, տարածությունը, գլխաւոր գետերը, լեռները	45
7.- Պանք Օթոմանի գրաւումը	50
8.- Ով Հայ Արի	59
9.- Կողմնացոյցի չորս կողմերը	61
10.- Հետախուզական նշաններ	63
11.- Հայաստանի անկախութեան հռչակումը	66
12.- Կապեր եւ հանգոյցներ	73
13.- Մորս	76
14.- Վրան լարել	79
15.- Կրակ վառել	81
16.- Հնդկական նշաններով խօսիլ	87
	11

Table of Contents

1.- <i>The shield of the Republic of Armenia</i>	17
2.- <i>Faces</i>	19
3.- <i>The history of the Gayliks</i>	23
4.- <i>Armenia was the first nation in the world to accept Christianity as it's state religion</i>	33
5.- <i>The Vartanance War</i>	38
6.- <i>Modern Armenia's borders, area, main rivers, and mountains</i>	45
7.- <i>The occupation of the Ottoman Bank</i>	50
8.- <i>Ov Hye Ari</i>	59
9.- <i>The four sides of a compass</i>	61
10.- <i>Hedk'hoozagan/Orienteering signs</i>	63
11.- <i>The declaration of Armenian Independence</i>	66
12.- <i>Ties and knots</i>	73
13.- <i>Morse</i>	76
14.- <i>Pitching a tent</i>	79
15.- <i>Lighting a fire</i>	81
16.- <i>Sign language</i>	87

17.- Արշաւ-բանակում	92
18.- Հագուստները խոզանակել, մաքրել եւ ծալել	94
19.- Առանձին, առանց ծախսի առարկայ մը շինել կամ հիսել	102
20.- Մաքրել ու կապել վիրաւոր մատ մը, դեղել այրուածք մը եւ հասկնալ աղտոտութեան վտանգը՝ սկրթութի մը պարագային	106
21.- Չարքաշութեան փորձեր	109

Երկաստղի մը փորձառական շրջանին հսկողութիւնը եւ գիտելիքներու փոխանցումը կը ստանձնէ վոհմակի/երամի խմբապետութիւնը:

17.- <i>Arshav-panagoom / back_packing</i>	92
18.- <i>Brushing, cleaning, and folding clothes</i>	94
19.- <i>Make or braid something on your own at no cost</i>	102
20.- <i>Cleaning and bandaging a wounded finger, caring for a burn, understanding the danger of uncleanness</i>	106
21.- <i>Endurance exercises</i>	109

The Gaylik/Ardzevik pack leaders (vohmakee/yeramee k̄hmbabetootiounuh) has the responsibility to supervise the Yergasdgh during this learning period and to assure they are taught the information needed.

1.- ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՁԻՆԱՆՇԱՆԸ

Հայաստանի Առաջին Հանրապետության զինանշանին հեղինակներն են Ալեքսանդր Թամանյանը և Յակոբ Կոչոյեանը:

Չինանշանին կենտրոնը կայ վահանաձև տարածություն մը, որ բաժնուած է չորս մասի: Իրաքանչիւր մասին մէջ տեղ գտած են հայկական պատմական չորս թագաւորութիւններու զինանշանները, հետեւեալ կարգով.- Արտաշէտեան, Արշակունեանց, Բագրատունեաց և Ռուբինեանց: Մէջտեղը կը գտնուին Մեծ և Փոքր Մասիսները, իբրև Հայաստան աշխարհի անփոխարինելի խորհրդանշան: Մասիսներուն վերը գետեղուած են Հ.Հ. գիրերը, «Հայաստանի Հանրապետութիւն» բառերուն սկզբնատառերը:

Վահանին աջ կողմը կը գտնուի արծիւը, իսկ ձախ կողմը՝ առիծը, որոնք գրկած են վահանաձև տարածութիւնը: Արծիւն ու Առիծը կը խորհրդանշեն ուժն ու կորովը, որով կը պահ-

1.- THE EMBLEM OF THE
REPUBLIC OF ARMENIA

The creators of the emblem of the first Republic of Armenia were Alexander Tamanian and Hagop Gajoyan.

In the center of the emblem is a shield that is divided into four parts.

In each section you can find the emblem of the four historic Armenian dynasties in the following order: Ardashian, Arshagoonians, Bagradooniats, and Roubeenians. In the center of the shield is Large and Small Massis as the irreplaceable symbol of Armenia. Above Massis are the letters "H.H.", the first letters of "Hayastani Hanrabedtutioun (Republic of Armenia)".

Holding the right side of the shield is an Eagle and the left side is held by a Lion. The Eagle and the Lion symbolize strength and force, needed to protect

պանուի հայրենիք մը: Վահանին տակը գըտ-
նըող սուրը, գրիչը, հասկերը եւ շղթան կը բա-
ցատրուին հետեւեալ ձեւով.-

Սուրը կը խորհրդանշէ ուժը, որ անհրաժեշտ է
պահպանելու համար հայրենիքի մը սահմաննե-
րը:

Գրիչը կը խորհրդանշէ մտաւորական եւ մշա-
կութային այն արժէքները, որոնք ժողովուրդ մը
կը պահեն:

Հասկերը կը խորհրդանշեն երկրին արդիւնա-
բերութիւնը, հարստութիւնը:

Շղթան կը խորհրդանշէ այն կղպանքը, որով
կը պահպանենք երկրին սահմանները եւ չենք
արտօներ, որ օտարներ խորտակեն հողերը մեր:

or preserve a homeland. The objects beneath the shield
(sword, pen, wheat husks, and chain) are explained in
the following way;

The sword represents the strength needed to protect
the borders of a homeland.

The pen represents intellectual and cultural values
held by our people.

The wheat symbolizes productivity and wealth.

The chain symbolizes the lock/boundary with which
we protect the country's borders and prevent foreigners
from destroying our land.

2.- ԴԷՄՔԵՐ

Արամ Մանուկեան (1879-1919)

Հիմնադիր՝ Հայաստանի Հանրապետութեան: 1918ին, Հայոց Ազգային Խորհուրդին կողմէ Երեւան կ'ուղարկուի Դրոյին հետ եւ կը կազմակերպէ Արարատեան շրջանի ինքնապաշտպանութիւնը՝ ներխուժող թուրքերուն դէմ: Հայաստանի անդրանիկ կառավարութեան մէջ ան կը նշանակուի ներքին գործոց եւ պարենաւորման նախարար:

Վարչապետներ

Հայաստանի անկախութեան շրջանի վարչապետներ.-

Յովհաննէս Քաջազնունի (1868-1938)

Ալեքսանդր Խատիսեան (1876-1945)

Համօ Օհանջանեան (1873-1947)

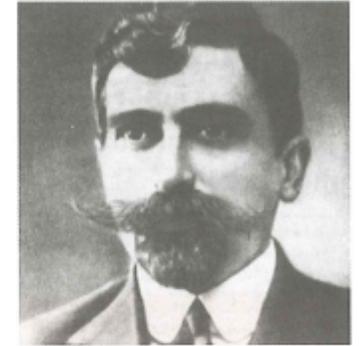
Սիմոն Վրացեան (1882-1969)

2.- Demker (Faces)

Aram Manoogian (1879 – 1919)

Founder of the Republic of Armenia. In 1918 the Armenian National Council sent him and Dro to Yerevan to organize defense forces in the Ararat region against the invading turks.

In Armenia's first government he is designated the minister of internal affairs and resources/supplies.

Prime ministers

Prime ministers during the era of Armenian independence.-

Hovaness Kajaznooni (1868-1938)

Alexander Khatisian (1876-1945)

Hamo Ohanjanian (1873-1947)

Simon Vratsian (1882-1969)

Զորավարներ

- Զոր. Թովմաս Նազարբեկյան (1855-1931)
Ընդհանուր հրամանատար Ղարաքիլիսեի
ճակատին և գլխաւոր հրամանատարը հայկա-
կան հանրապետութեան:

- Զոր. Մովսէս Սիլիկեան (1862-1934)

Ընդհանուր հրամանատար Սարդարապատի
և Բաշ Ապարանի ճակատներուն:

- Զոր. Դանիէլ Բէկ Փիրումեան (1870-1922)

Հրամանատար Սարդարապատի զօրամա-
սին:

Generals

- Gen. Tovmas Hazarbekian (1855-1931)
Commander of the Gharakilisei front and lead
commander for the Armenian republic.

- Gen. Movses Siligian (1862-1934)
Commander of the Sardarabad and Bash Abarani
fronts.

- Gen. Daniel Bek Piroumian (1870-1922)
Commander of part of the forces at Sardarabad.

3.- ԳԱՅԼԻԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԱՅԼԻԿՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Եթե գայլիկությունը այնքան լավ կը համապատասխանէ փոքրերու ձգտումներուն պատճառն այն է, որ ան յարմարած է հոգեբանութեան բնական օրէնքներուն»:

Վերա Պարքլէյ

1908ին, երբ Լորտ Պ. Փաուըլ հիմը դրաւ սկաուտութեան, հաւանաբար չէր մտածած; անոր իբրեւ լրացուցիչ բաժինը ստեղծել նաեւ երեխաներուն յատուկ շարժում մը: Թերեւս մտածած չէր, հաւանաբար պայմանները յարմար չէր նկատած 12 տարեկանէն վար եղողները եւս մասնակից դարձնել սկաուտական աշխատանքներուն: Իրողությունը այն է, որ սկաուտությունը սկզբնական շրջանին քանի մը տարի ընթացաւ առանձին, մինչեւ որ 7-12 տարեկան տղաք՝ ապագայ գայլիկները պարտադրեցին իրենց ներկայությունն ու գոյությունը սկաուտական շարժումէն ներս: Այս մասին Պ. Փաուըլ կը պատմէ շատ հաճելի ձեւով. «1908էն ի վեր, քանի մը տարի անցած ըլլալով սկաուտական շար-

3.- THE HISTORY OF THE GAYLIKS

THE FOUNDING OF THE GAYLIKS

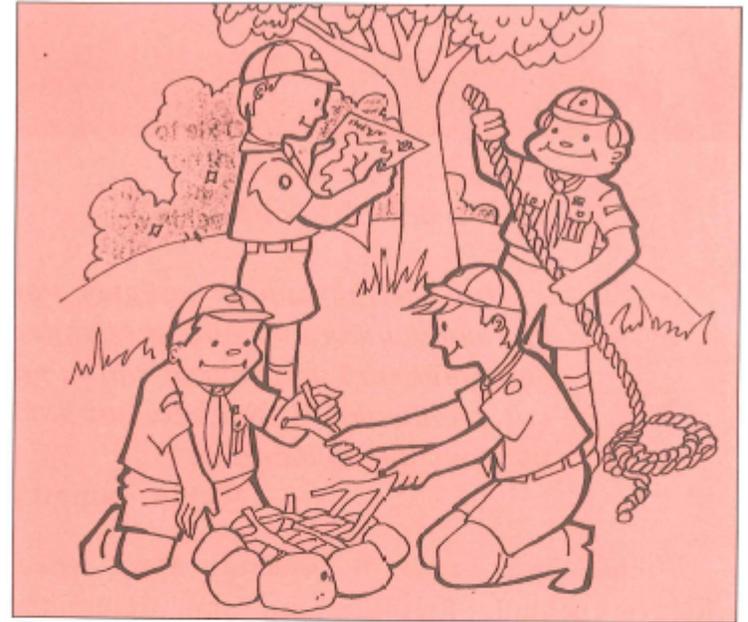
<< If gaylik programs are well suited for young children, it is because they are based on natural rules of psychology.>>

Vera Barkley

In 1908, when Lord B. Powell founded scouting, he probably did not consider a complementary program for children. Maybe he didn't think about it, but probably he did not think that is was appropriate for children under 12 years old to participate in the scout activities. For several years at the beginning of the scouting movement the scouts were alone until the 7-12 year olds, the future gayliks, demanded that there be a place for them to participate in the scouting movement. B. Powell tells this story in a very pleasant way, " After 1908, a few years after the scouting movement

Ժումի ստեղծումին, կարգ մը խմբապետներ
նկատեր էին, որ սկաուտական խաղերուն
ստեղծած հետաքրքրութիւնն ու խանդավառու-
թիւնը նախանձով դիտելու միտումով, սկաու-
տական կեդրոններու դռներուն մօտ կը հաւաք-
ւէին մեծ թիով երեխաներ: Վերջիններս խմբա-
պետներուն դիմելով ցանկութիւն յայտնեցին
ըսելով.- թոյլ տուէք, մենք ալ սկաուտ ըլլանք:
Պետերը պատասխանեցին.- Ո՛չ, դուք շատ փոքր
էք, պէտք է հեռանաք: Սակայն երեխաները չհե-
ռացան, միշտ շրջապատեցին սկաուտները եւ
յարանուն հետաքրքրութեամբ դիտեցին անոնց
աշխատանքներուն ընթացքը:

*had begun, scout leaders noticed that many children
would gather outside the doors of the scout activities
to watch the excitement and fun created by the scout
games. The children approached the scout leaders and
asked that they also be allowed to be scouts. The scout
leaders said, "No, you are too young, you should go
away." The children did not go away, they continued
to gathered around the scouts and watch their
activities with great interest.*

«Վերջապէս, խմբապետները դիմեցին ընդհանուր սկաուտապետին՝ անոր պատմելով եղելութիւնը, իր մանրամասնութիւններով:

«Սկաուտապետը՝ ի՞նչ պիտի ընենք հարցումին պատասխանեց.- «Պատրաստեցէք զանոնք սկաուտ ըլլալու: Քայլիկ ըրէք եւ խմբեցէք վոհմակներու մէջ»:

Ու օր ըստ օրէ, ձեւ ու ծաւալ ստացող սկաուտական շարժումին մէջ տեղ գտաւ նաեւ գայլիկական շարժումը, որ որդեգրուեցաւ 1914ին:

1916ին ամբողջացաւ փոքր սկաուտներու կանոնագիրը, ըստ որուն՝ վերջինները կոչուեցան փոքր գայլեր կամ՝ գայլիկներ:

Այսքանով սակայն չի վերջացաւ շարժման սկզբնաւորումն ու հիմնաւորումը: Պ. Փաուրլինք իսկ կարգաւորած է այս նոր շարժման գործունէութիւնը: Իրարու ետեւէ գրած է գիրքեր, գայլիկներու համար պատրաստած է խաղեր, յարմարեցուցած է պատմութիւններ, եւ գայլիկական շարժումը, իբրեւ անհրաժեշտութիւն եւ լրացում՝ սկաուտական գոյութեան ու ծաւալումին, զարգացուցած է մեծապէս:

Արդիւնքը այն եղաւ, որ գայլիկական շարժումը, անկէ ի վեր միշտ ընթացած է սկաուտական շարժման զուգահեռ:

Քայլիկութիւնը, փոքրերու այս շարժումը, կոչւած է ստանձնելու կարեւոր դեր մարդկային ընկերութեան մէջ:

Finally the scout leaders went to the scout master and explained to him what has happening in detail.

When they asked the scout master what they should do, he answered, "Prepare them to be scouts, gather then in packs."

Day by day, the gayliks found a place in the developing and growing scouting movement. The gaylik movement was adopted in 1914.

In 1916 the by-laws were completed for the younger scouts, and they were called small wolves or gaylikner.

The beginnings and founding of the this movement were not complete yet. B. Powell himself worked on preparing the program for this new movement. One after the other he prepared books, games, and stories appropriate for Gayliks. The Gaylik movement has proven to be an important part of the scouting movement.

The gaylik movement, this program for young children, was called into being to play an important role.

4.- ՀԱՅԵՐԸ ԻՔՐԵՒ
ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԻՒՆԸ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՐՕՆ
ԸՆԴՈՒՆԱԾ ԱՇԽԱՐՀԻ
ԱՌԱՋԻՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԳԸ

Խոսքով Ա.ի սպանութենէն ետք (250), Հայաստան 37 տարի մնաց պարսիկ սասանեաններու իշխանութեան տակ: Հայոց սպարապետը՝ Արտաւազդ Մամիկոնեան ազատեց գահաժառանգը եւ դրկեց Հռոմ:

Երեսունեօթը տարի Տրդատ մնաց Հռոմ, ստացաւ բարձր կրթութիւն, սորվեցաւ լեզուներ՝ լատիներէն եւ յունարէն, սորվեցաւ պատմութիւն, գիտութիւն: Դարձաւ իր ժամանակի ամէնէն զարգացած մարդոցմէ մէկը:

Տրդատ նշանաւոր եղաւ իբրեւ քաջ եւ հուժկու երիտասարդ. ան ֆիզիքապէս շատ զօրաւոր էր, սրտոտ եւ անպարտելի: Հռոմէական բանակին մէջ ան մասնակցեցաւ բազմաթիւ կռիւներու եւ միշտ յաղթանակներ շահեցաւ:

Տրդատ, օտար երկրի մէջ, կը մտածէր իր հայրենիքին մասին, կ'աշխատէր օր առաջ իր երկիրը ազատել պարսիկներու գերիշխանութենէն:

Այն շրջանին, երբ Տրդատ արտակարգ քաջութիւններ կ'ընէր, Հռոմի կայսրն էր Դիոկղետիանոս: Կայսրը ծանօթ էր Արշակունի գահաժառանգին քաջութեան, կը հիանար անոր վրայ,

4.- ARMENIA WAS THE FIRST
NATION IN THE WORLD TO
ADOPT CHRISTIANITY AS THE
NATIONAL RELIGION

After the killing of Khosrov the 1st (250 AD), Armenia spent 37 years under the reign of the Persian Sassanian dynasty. One of the Armenian commanders named Artavazd Mamigonian saved the heir of the Armenain royal family and sent him to Rome for safety.

For 37 years, Drtat stayed in Rome and received a good education. He learned languages (Latin and Greek), history, and science. He became one of the most educated people of his time.

Drtat became known for being a brave and strong young man. He was physically strong but also daring and undefeatable. In the Roman army he participated in many fights and he always won.

Though Drtat was in a foreign country, he thought about his fatherland and worked each day to one day free his country from the Persians.

During the time that Drtat was demonstrating his strength and bravery, the emperor of Rome was Dioketianos. The emperor was familiar with the bravery shown by the heir of the Arshagooni dynasty, was fond of him, and wanted to see Armenia free of the Persian Sassian empire.

կ'ուզէր որ Հայաստան ազատի սասանեան պարսիկներու գերիշխանութենէն: Այդ նպատակով ալ, բանակ մը տուաւ անոր, որպէսզի երթայ եւ վերատիրանայ իր հայրերուն գահին:

Տրդատ 287ին իր պատրաստութիւնները ամբողջացուց եւ յառաջացաւ դէպի Հայաստան: Անցաւ Կեսարիայէն: Հոս կը գտնուէր Գրիգորը, Անակի որդին:

Գրիգոր երկար տարիներ մնաց այս շրջանին մէջ, մեծցաւ, կրթուեցաւ, դարձաւ ջերմեռանդ քրիստոնէայ:

Գրիգոր իբրեւ քարտուղար մտաւ Տրդատի բանակին մէջ: Անոր գլխաւոր նպատակն էր անշուշտ այս միջոցով մտնել Հայաստան եւ քարոզել քրիստոնէական կրօնը:

Տրդատ յաղթեց պարսիկներուն, մտաւ Հայաստան: Վռամ Բ., պարսից թագաւորը, ստիպւած ճանչցաւ Տրդատի թագաւորութիւնը եւ Արշակունիներու իշխանութիւնը՝ Հայաստանի վրայ: Այս ձեւով Հայաստան 37 տարի պարսիկներու գերիշխանութեան տակ մնալէ ետք, վերըստացաւ իր անկախութիւնը:

Տրդատ թագաւոր ուզեց տօնել իր յաղթանակը եւ շնորհակալ ըլլալ Անահիտ չաստուա-

For that reason, the emperor gave Drtat an army so that he can go back to his fatherland and claim his forefathers' thrown.

In 287, Drtat completed his preparations and set out to return to Armenia. Along the way they passed Kilikia where Gregory, the son of

Anak, lived. Gregory had lived in this area for many years. He had grown-up, been educated, and became a devout Christian there.

Gregory enlisted as a secretary in Drtat's army. His goal was to return to Armenian and preach Christianity.

Drtat defeated the Persians and entered Armenia. Vram the 2nd, the Persian king, was forced to recognize Drtat as Armenia's king and the Arshagooni Dynasty's authority in Armenia. This is how Armenia became independent after 37 years under Persian rule.

Drtat wanted to celebrate his victory and give thanks to the false Goddess Anahid.

ծուհիին եւ անոր նուէր տանելու պաշտօնը յանձնեց Գրիգորին:

Գրիգոր մերժեց, ըսելով որ ինք քրիստոնէայ է: Տրդատ սաստիկ վշտացած փորձեց ամէն միջոցի դիմելով փոխել Գրիգորի միտքը, բայց Գրիգոր հաստատ մնաց իր հաւատքին վրայ:

Թագաւորին պալատականները եկան եւ Տրդատ թագաւորին ըսին, որ Գրիգոր զաւակն էր իր հայրը սպաննած Անակին: Անոնք ըսին նաեւ, որ Գրիգոր եկած էր զինք սպաննելու:

Տրդատ թագաւոր սաստիկ զայրացած՝ մահւան դատապարտեց Գրիգորը եւ հրամայեց, որ Խոր Վիրայ նետեն զայն:

Տրդատ թագաւոր Հայաստանի մէջ շատ գէշ հալածանք մղեց քրիստոնէաներուն դէմ: Աստուած զինք պատժեց եւ այնպիսի հիւանդութիւն մը տուաւ, որ վայրի կենդանիի պէս սկսաւ մարդոցմէ հեռանալ՝ անտառները երթալ եւ առանձինն ապրիլ:

Տրդատ թագաւորին քոյրը՝ Խոսրովիդուխտ իշխանուհին, գիշեր մը տեսաւ տեսիլք մը, ուր մարդ մը իրեն ըսաւ.- միայն Խոր Վիրային մէջ նետուած Գրիգորը կրնայ եղբայրդ ազատել իր հիւանդութենէն: Խոսրովիդուխտ իշխանուհին առտու երբ արթնցաւ, կանչել տուաւ պալատին իշխանները եւ հրամայեց, որ Գրիգորը բերեն Խոր Վիրայէն: Ծատեր մերժեցին, ըսելով որ տասներեք տարիէ ի վեր հոն ա՛լ մեռած կ'ըլլայ,

Drtat gave the responsibility, of giving gift/offering to false Goddess Anahid, to Gregory.

Gregory refused the responsibility and declared that he was a Christian. Drtat was very offended and tried every means to change Gregory's mind but Gregory stayed true to his faith.

The king's courtiers came to the king and told him that Gregory's father Anak was the man who had killed his father and that Gregory had come to kill him.

King Drtat got extremely angry and ordered that Gregory be put to death. He commanded that Gregory be thrown into Khor Virab (Deep Whole).

King Drtat ordered the extermination of the Christians in Armenia. God punished him by making him so sick that he began to behave like a wild animal and stay away from people and live in the forests by himself.

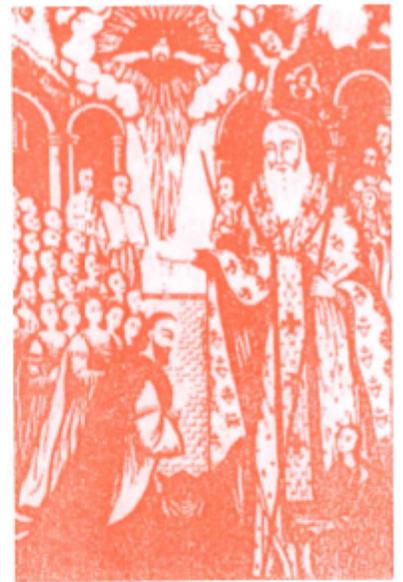
One night, the king's sister, princess Khosrovadoukhit saw a vision of a man and he told her that the only person who could save her brother from this sickness was Gregory who was in Khor Virab. In the morning when she awoke, the princess called all the princes and commanded that Gregory be brought from Khor Virab. Many refused her saying that it had been thirteen years and that Gregory was already dead.

բայց ուրիշ իշխաններ գացին այդ գետնափոր եւ մութ բանտը ու ձայնեցին. Գրիգոր, ո՞ղջ ես: Մութ բանտին մէջէն ձայն մը եկաւ: Գրիգորը ողջ էր: Գրիգոր Լուսաւորչի մարմինը մութ կանաչ գոյն մը առած էր, հիւանդ էր եւ հազիւ կը խօսէր: Իշխանուհին մարդ դրկեց, որպէսզի երթան եւ բերեն եղբայրը անտառէն, հազիւ թէ Տրդատ եկաւ, իսկոյն հանդարտեցաւ իր վայրենի բնութենէն, ծունկի եկաւ Սուրբին առջեւ: Գրիգոր Լուսաւորիչ աղօթեց անոր վրայ եւ առողջացուց:

Տրդատ թագաւորը հասկցաւ, որ միակ ճշմարիտ կրօնքը Գրիգոր Լուսաւորիչին քարոզած քրիստոնէութիւնն է: Ինքն ալ դարձաւ քրիստոնէայ եւ հրամայեց իր իշխաններուն եւ ժողովուրդին՝ ասկէ ետք Քրիստոսին հաւատալ, մէկ Աստուած պաշտել ու սուտ կուրքերը կործանել: Այսպէսով, 301 թուին քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք կը դառնայ Հայաստանի մէջ, Տրդատ թագաւորի օրով:

Others went to that deep dark prison and called to Gregory, "Are you alive?". From the dark prison a voice was heard. Gregory was alive. Gregory the Illuminator's body had taken on a green color, he was sick, and could barely speak. The princess sent somebody to bring her brother from the forest. Upon entering, the king calmed his wild behavior and kneel

before the Saint. Gregory Illuminator prayed over the king and he was healed. King Drtat realized that the only true religion was the Christianity that Gregory the Illuminator was preaching. He converted to Christianity and commanded that all the princes and people believe in Christianity and one God. This is how in 301, Christianity became the religion of Armenia.

5.- ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

Գարուն էր, 451 թուականի գարունը: Հայոց սպարապետին շուրջ հաւաքուեցան ուխտապահ նախարարներն ու զինւորները, թիով 66.000 հոգի:

Պարսիկներու Յազկերտ թագաւորը կատաղած էր. ան մեծ բանակ մը կազմեց 300.000 զինւորներով եւ բազմաթիւ փիղերով, որոնք բերուած էին Հնդկաստանէն. անոնց վրայ շինած էին զրահապատ մարտկոցներ: Պարսկական ուժերուն ընդհանուր հրամանատարն էր Մուշկան Նիսալաւորտ:

Հայոց բանակին հրամանատարն էր սպարապետ Վարդան Մամիկոնեան:

5.- THE VARTANANTS WAR

THE BATTLE OF AVARAYR

It was the spring of 451, 66,000 Armenian soldiers and ministers gathered around the Armenian general.

The Persian king, Hazgert, was very angry, he had gathered an army of 300,000 soldiers and many elephants. He had brought the elephants from India and built armored fortresses on them. The commander of all the Persian army was Mooshgan Noosalavoord.

The commander of the Armenian army was General Vartan Mamigonian.

Պարսիկները Հայաստան մտան Հեր և Զարեւանդ գաւառներէն, հասան Արտազ գաւառի Աւարայր գիւղին քով, Տղմուտի գետի ափերուն:

Գետին մէկ կողմը պարսկական բանակն էր, միւս կողմը՝ հայկական:

Աւարայրի հերոսամարտին նախընթաց գիշերը Վարդան կարգի դրաւ իր բանակը. աջ թեւին հրամանատար նշանակեց Խորէն Խորխոռունի, միջին թեւին՝ Ներշապուհ Արծրունի, կէդրոնի թեր կ'առաջնորդէր Վարդան Մամիկոնեան: Սպարապետին եղբայրը՝ Հմայեակ Մամիկոնեան պահեստի գունդին հրամանատարն էր:

Բանակին մէջ էին Յովսէփ Կաթողիկոս, Ղեւոնդ Երէց և ուրիշ կղերականներ: Սպարապետը և վանանդեցի Ղեւոնդը Երէցը խօսեցան, ոգետրեցին զինուորները, ըսին որ Սուրբ պատերազմ մըն էր ասիկա, որովհետեւ բոլորը կը կոուէին հայրենիքին, ազգին և քրիստոնէութեան համար: Արեւածագէն առաջ, բոլորը սուրբ հաղորդութիւն առին, համբուրուեցան իրարու հետ, որովհետեւ գիտակցօրէն մահուան կ'երթային:

Արշալոյսին, պատերազմական շեփորները գոռացին, սկսաւ կռիւր: Հայ և պարսիկ բանակները խառնուեցան իրարու:

Սպարապետը ինկաւ պարսկական բանակներուն վրայ և ցիր ու ցան փախցուց զանոնք:

Հոս էր նաեւ Վասակ Սիւնիին բանակը, որ

The Persians entered Armenia from the Herr and Zaravand regions and reached the village of Avarayr next to the Tghmoot river in the Artaz region.

On one side of the river was the Persian army and on the other side the Armenian army.

The night before the battle of Avarayr, Vartan organized his troops. The commander of the right wing was Khoren Khorchorooni, middle wing's commander was Nershaboo Artsrooni, and the center commander was Vartan Mamigonian. The general's brother Hmayag Mamigonian was the commander of the reserve brigade.

Among the troops were Hovsep Catholicos, Ghevond Yerets, and other members of the clergy. The general and monk Ghevond Yerets spoke. They encouraged the troops by telling them that this was a holy war because they were fighting for their homeland, their nation, and Christianity. Just before sunrise, they all took communion and embraced each other because they knew they were marched toward death.

At day break the battle horns sounded and the fighting began. The Armenian and Persian forces blended together.

The general descended upon the Persian troops and drove them to flee.

This is when Vasak Sooni's troops crossed over to the Persian side of the field.

անցաւ պարսիկներուն կողմը: Հայ բանակին մէկ մասը տկարացաւ, սկսաւ նահանջել, պարսիկները ետ դարձան, պաշարեցին Վարդանի բանակը: Սպարապետը, տեսնելով որ կտրուած էր հայ բանակէն, խոյացաւ պարսիկներուն դէմ, զարկաւ աջ ու ձախ եւ իրիկուան դէմ ինկաւ պատերազմի դաշտին վրայ, ծակծկուած մարմնով:

Աւարայրի ճակատամարտին մէջ, Վարդանի հետ նահատակուեցան Խորէն Խորխորունի, Արտակ Պալունի, Տաճատ Գնդունի, Հմայեակ Դիմաքսեան, Վահան Գնունի, Գարեգին Սրուանձտեանց, Արսէն Ընծայեցի եւ ուրիշներ: Հայերը կորսնցուցին 1036 հոգի, իսկ պարսիկները՝ 3544 հոգի եւ 9 զօրավարներ:

Եւ սակայն, Աւարայրի ճակատամարտով հայ-պարսկական կռիւները չվերջացան, հայ բանակը քաշուեցաւ Հայաստանի խորերը եւ շարունակեց կռիւը:

Այս կռիւներուն մէջ նշանաւոր եղաւ Տայոց Զորի կռիւը, ուր պարսիկները մեծ կորուստներու ենթարկուեցան: Հոս նահատակուեցաւ նաեւ սպարապետին եղբայրը՝ Հմայեակ Մամիկոնեան:

Մուշկան Նիւսաւաւորտ Յազկերտին գրեց, որ մեծ կորուստներ ունեցած են, թելադրեց, որ վերջ տայ կռիւներուն, որովհետեւ պարսիկներուն համար պատերազմի շարունակութիւնը վնասակար էր եւ անօգուտ:

Part of the Armenian army was weakened and began to lose ground. The Persians came around and surrounded Vartan's troops. Seeing that he was cut off from the rest of the Armenian forces, the general fought against the Persian forces and struck right and left. As evening approached, he fell on the battle field mortally wounded.

On the Avarayr front many died with Vartan, they included Khoren Khorkhorooni, Ardag Balooni, Dajad Gndooni, Hmayag Deemaksian, Vahan Gnooni, Karakin Srvandstian, Arsen Untsayetsi, and others. The Armenians lost 1036 souls while the Persians lost 3544 and 9 generals.

The Armenian-Persian war did not end with the battle of Avarayr. The Armenian retreated deep into Armenia and continued to fight.

Among these battles, the battle of Dayots Dzor was noteworthy because the Persians had big loses. Also during this battle, General Mamigonian's brother Hmayag Mamigonian was also martyred.

Mooshgan Noosalavoord wrote to Hazgert, to tell him that they had suffered heavy losses and to suggest that they stop this war because continuing the war would be harmful and would not bring much benefit.

Յազկերտ Բ. հրամայեց դադրեցնել պատերազմը, ետ կանչեց Մուշկան Նիսալաուրտը, անոր տեղ դրկեց Ատրորմիզդ իշխանը, իբրև Հայաստանի մարզպան: Յայտնեց, որ հայերը ազատ են պաշտելու իրենց կրօնը:

Ատրորմիզդ, Հայաստան գալով, խաբէութեամբ ձերբակալեց կարգ մը իշխաններ եւ կղերականներ, որոնց մէջ էին Յովսէփ Կաթողիկոսն ու Ղեւոնդ Երէցը: Իշխանները բանտարկուեցան, կղերականները նահատակուեցան: Եկեղեցականներու այս խումբը կոչուեցաւ Ղեւոնդեանք:

Վասակ Սիւնի, իբրև պատասխանատու այս պատերազմին, դատուեցաւ, բանտարկուեցաւ եւ բանտին մէջ որդնոտած մեռաւ:

Պատերազմին արդիւնքը այն եղաւ, որ հայերս ֆիզիքական մեծ կորուստ ունեցանք, սակայն յաղթական դուրս եկանք պատերազմէն, որովհետեւ թշնամին չյաջողեցաւ իր կամքը պարտադրել՝ մեզ բռնի ուրացնելու:

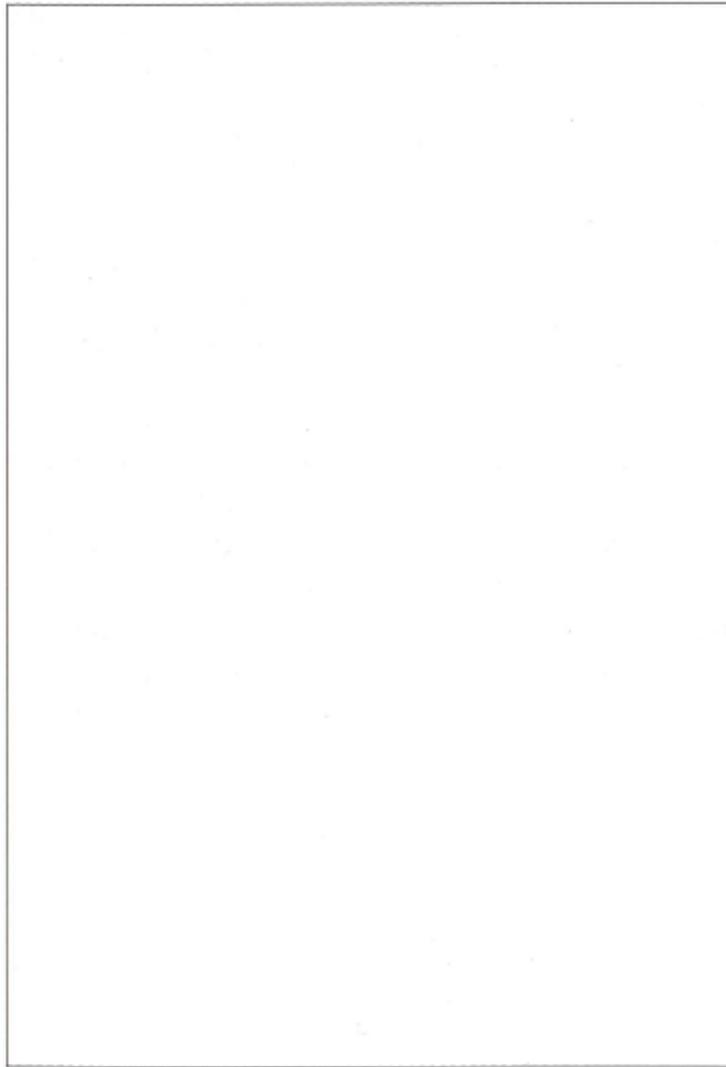
Hazget ordered the end of the war. He and called Mooshgan Noosalavoord back to Persia and sent prince Adormeezt to manage the Armenian frontier. He declared that the Armenians were free to practice their religion.

Upon arriving in Armenia, Adormeezt used lies to arrest a group of Armenian princes and clergy that included Hovsep Catholicos and Ghevond Yerets. The princes were imprisoned and the clergy were executed. This group of clergy are call the Ghevondiank,

Vasak Sooni, was considered the person responsible this war, he was tried, put in prisoned, and later died in prison.

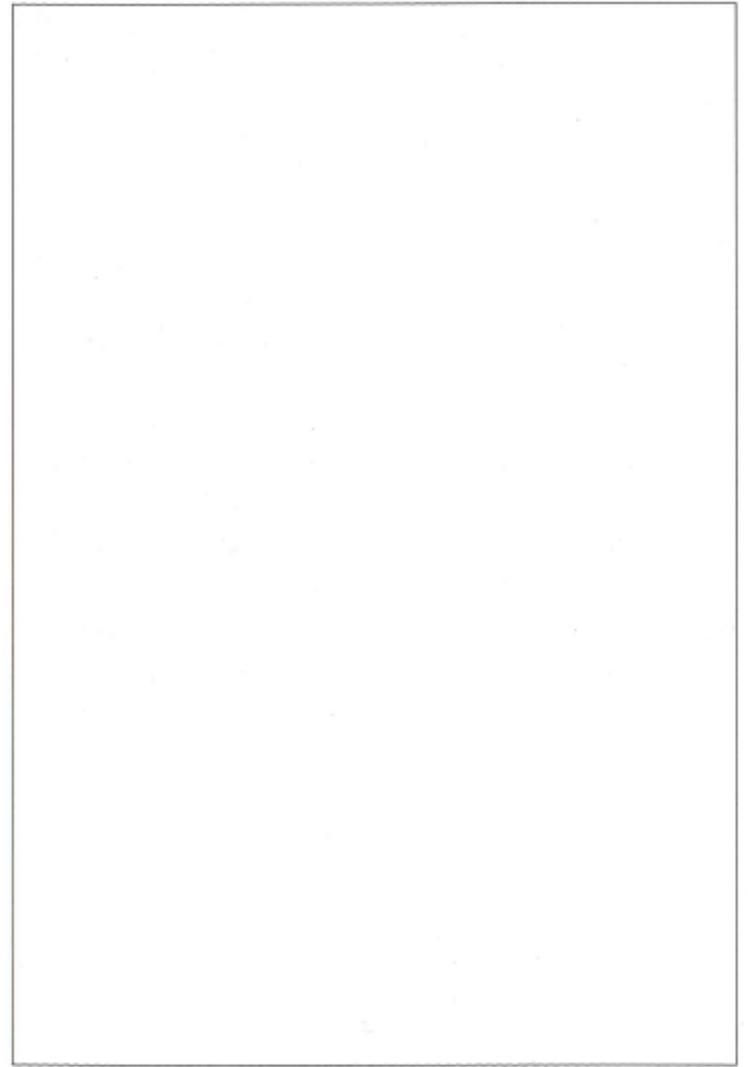
The result of this war was heavy physical losses for Armenia but we consider it a victory because the enemy was not successful in forcibly turning us from our faith.

Գծէ՛ Պատերազմը.

42

Draw the war.

42

6.- ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ, ՏԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆԸ,
ԳԼԽԱՒՈՐ ԳԵՏԵՐԸ, ԼԵՈՆԵՐԸ

Հայաստան Անդրկովկասի երեք հանրապետություններէն մէկն է: Տարածութիւնը շուրջ 30.000 քառ. քմ. է, մէկ տասներորդը Պատմական Հայաստանին: Անկախութեան վերատիրացած է 1991էն ի վեր:

Իր անմիջական դրացիներն են Վրաստանն ու Ազրայէյնանը, Հայաստանը նաեւ սահմանակից է Իրանի եւ Թուրքիոյ:

Մայրաքաղաքն է Երեւանը:

●Այլ Քաղաքներ

Կիւմրի, Վանաձոր, Էջմիածին, Արմաւիր, Դիլիջան, Աշտարակ, Կապան, Գորիս, Սիսիան, Եղեգնաձոր, Վարդենիս, Իջեւան, Վայք, Մեղրի:

●Լեռներ

Արագած	4095 մեթր
Կապուտջուղ	3906 մեթր
Աժդահակ	3598 մեթր
Վարդենիս	3520 մեթր

●Կլիմայ

Կլիման ընդհանուր առմամբ բարեխառն է, ցամաքային եւ լեռնային:

6.- THE BORDERS, AREA, RIVERS
AND MOUNTAINS OF THE
REPUBLIC OF ARMENIA

Armenia is one of three Caucasian countries. It's area is 30,000 sq km, 1/10th of historic Armenia. Armenia regained it's independence in 1991.

Armenia's neighbors include Georgia and Azerbaijan. It also borders Iran and Turkey.

Armenia's Capitol = Yerevan

• Other cities:

Gyumri, Vanadzor, Etchmiadzin, Armavir, Dilijan, Ashdarak, Kapan, Goris, Sissian, Yeghegnadzor, Vardenis, Ijevan, Vayk, Meghri

• Mountains:

Aragtz	4095 m
Gaboodjoogh	3906 m
Ajdahag	3598 m
Vardenis	3520 m

• Climate:

The climate is mixed, continental and mountainous.

● Գետեր

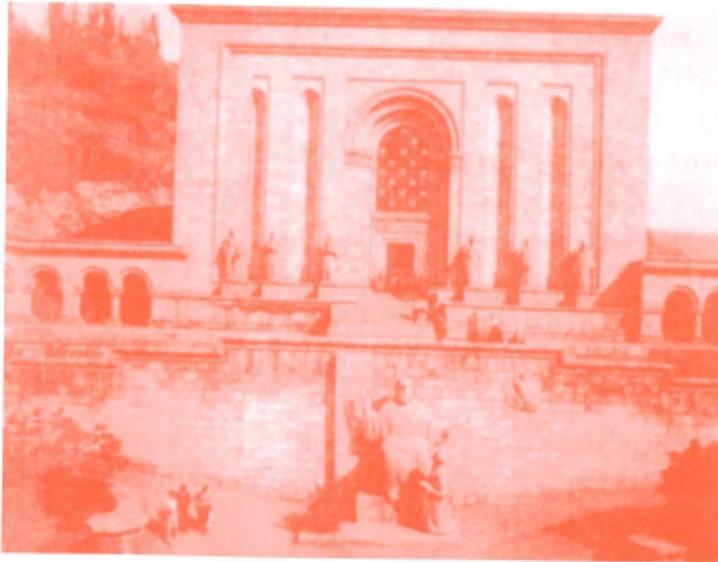
Արաքս	933 քլմ.
Ախուրեան	205 քլմ.
Հրազդան	146 քլմ.
Արփա	126 քլմ.

● Լիճ

Սեւան	1370 քառ. քլմ.
-------	----------------

● Դաշտեր

Արարատեան	850 մեթր բարձրութիւն
Շիրակի	1500 մեթր բարձրութիւն
Սիւնիքի	2500 մեթր բարձրութիւն

• Rivers:

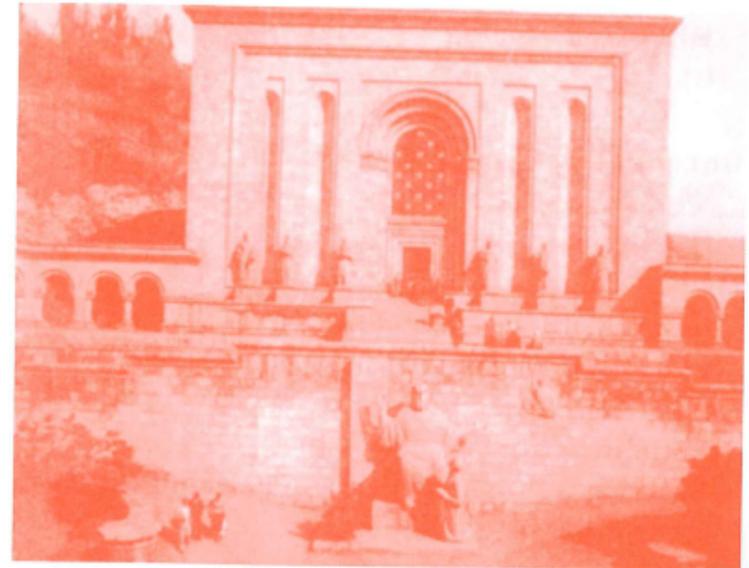
<i>Araz</i>	933 <i>km</i>
<i>Akhourian</i>	205 <i>km</i>
<i>Hrazdan</i>	146 <i>km</i>
<i>Arpa</i>	126 <i>km</i>

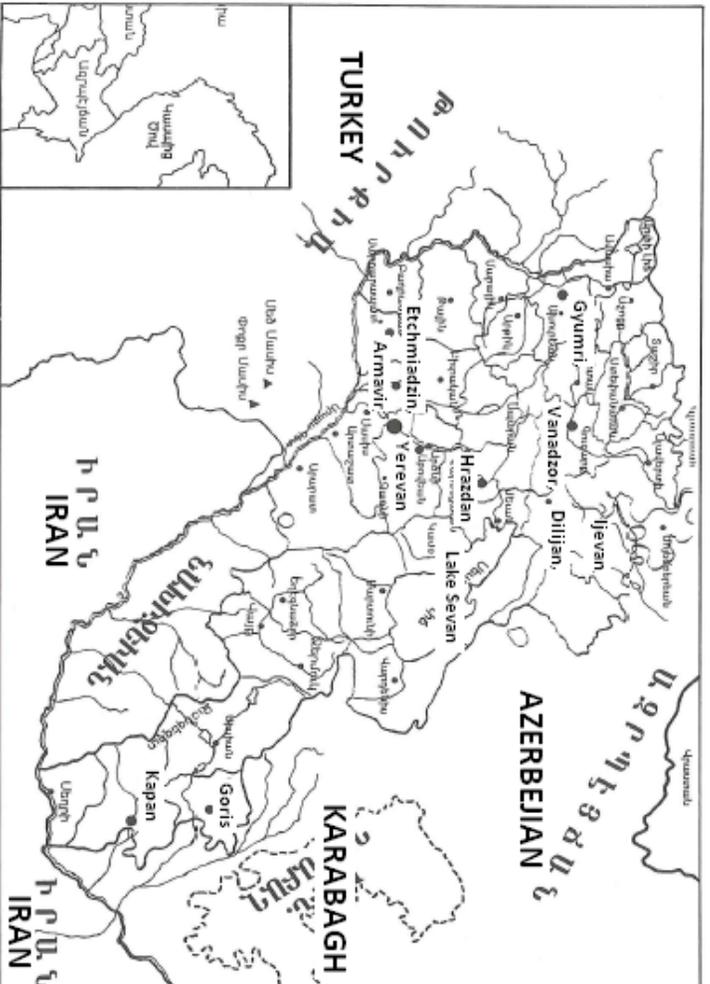
• Lake:

<i>Sevan</i>	1370 <i>square km</i>
--------------	-----------------------

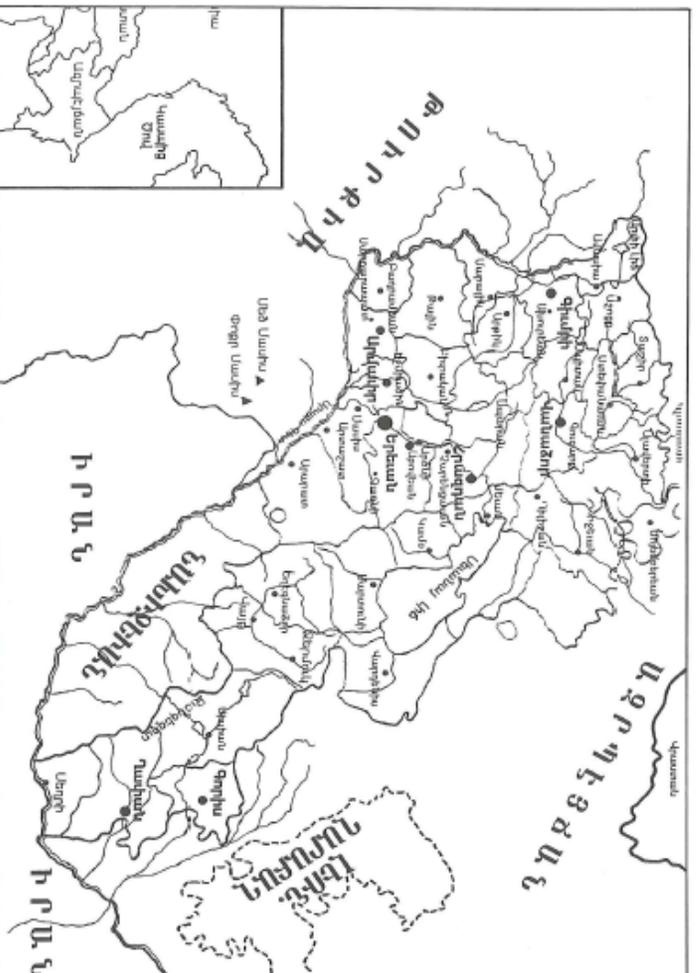
• Plateaus:

<i>Araratian</i>	850 <i>m elevation</i>
<i>Shirakj</i>	1500 <i>m elevation</i>
<i>Sunikj</i>	2500 <i>m elevation</i>

Find 6 Armenian cities and color in the lake(s).

Գտի՛ր Հայաստանի 6 քաղաքներուն անունները, դասատրեղով տառերը, ապա տեղատրե՛ գանձը քարտէսին վրայ ու գունատրե՛ լիճերն ու ծովերը:

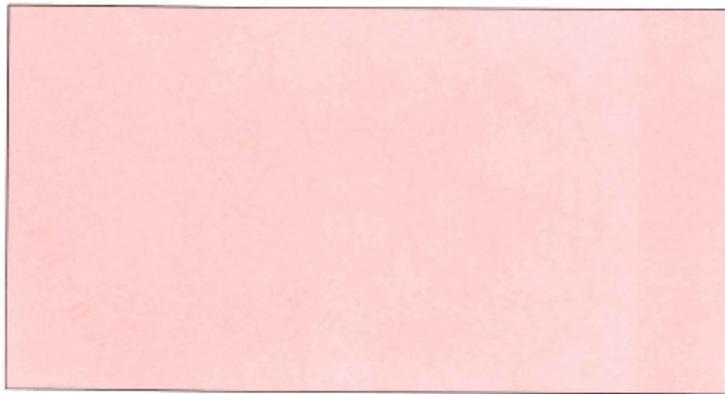
Գրէ՛ ապրած երկրիդ սահմանները, յիշէ՛ նշանաւոր լեռները, լիճները եւ գետերը: Գծէ՛ անոր քարտէսը:

Սահմանները.- _____

Լեռները.- _____

Լիճները.- _____

Գետերը.- _____

Թուական

Արեւիլայի Ստորագրութիւն

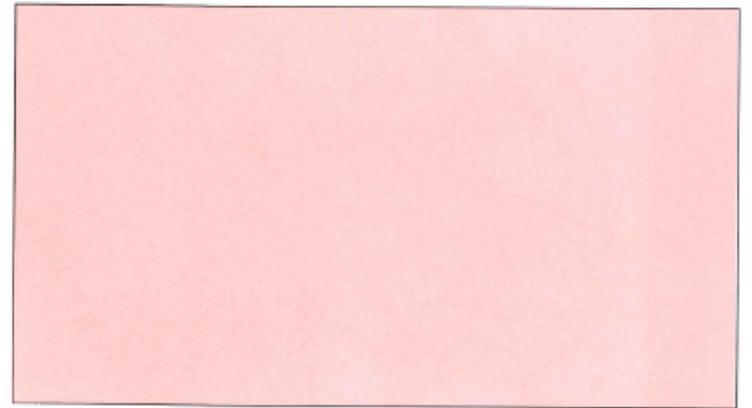
Write what borders the country you live in, don't forget mountains, lakes, and rivers. Draw the borders of the country.

What borders your country? _____

Mountains? _____

Lakes? _____

Rivers? _____

Date

Akellah's

7.- ՊԱՆՔ ՕԹՈՄԱՆԻ ԳՐԱԴՈՒՄԸ

Հայկական նահանգներում մեջ խստացած էին հալածանքներն ու հարստահարությունները հայ բնակչության դեմ: Սուլթանական կառավարությունը որոշած էր խեղդել հայության ձայնը, որ կ'ուզեր իր իրաւունքները պաշտպանել:

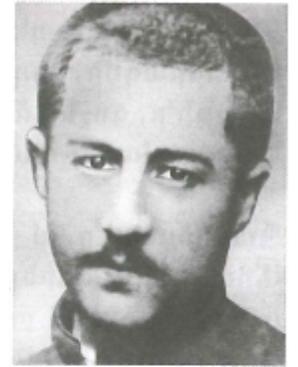
Հայության եւ հայ յեղափոխության համար ծանր հարուած մըն էին 1895-96ի ջարդերը: Ծանր հարուած մըն էր նաեւ Վանի ինքնապաշտպանութեան կոհիւր մղող ֆետայիներուն նահատակութիւնը, իրենց խմբապետներուն՝ Պետոյի, Մարտիկի եւ Աւետիսեանի հետ միասին:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այս պայմաններուն մէջ կ'որոշէր հարուածին պատասխանել հարածով: Պայմանները աննպաստ էին արշաւանքի մը համար: Միւս կողմէ թրքական կառավարութիւնը խստացուցած էր հսկողութիւնը սահմանային շրջաններու մէջ, արգիլելու համար ֆետայական որեւէ թափանցում: Հետեւաբար, նոյնիմբն սուլթանական մայրաքաղաքը յարմա-

7.- THE OCCUPATION OF THE OTTOMAN BANK

The persecution and oppression of Armenians in the Armenian provinces of the Ottoman Empire had become greater. The sultan's government wanted to quiet the voices of the Armenians who wanted to protect their rights.

The massacres of Armenians in 1895-96 were a heavy blow against the Armenians and the Armenian movement. Another heavy blow was the martyrdom of the defensive forces in Van and their leaders Bedo, Mardig, and Avetisian.

Under the circumstances, the Armenian Revolutionary Federation (ARF) decided to respond to these acts of force with an act of force. The conditions were not favorable for a mission. The Turkish government had increased security in the border areas to prevent fighters from moving around. Therefore, the capital for the sultan's government has determine to be the most suitable

1.- Գաղթեցնել Պոլսոյ մէջ սկսած անմեղներու կոտորածը:

2.- Գաղթեցնել դրամատան դէմ յարձակումը, հակառակ պարագային պիտի պայթեցնեն դրամատունը:

3.- Գրաւոր երաշխիքներ տալ հայկական նահանգներու բարենորոգումներուն մասին:

4.- Ազատ արձակել բոլոր հայ քաղաքական բանտարկեալները:

Արմէն Գարօ եւ իր ընկերները վճռական էին:

Կէս գիշերէն ետք, ժամը մէկին, ռուսական դեսպանատան առաջին քարտուղար Մաքսիմով կը հասնի դրամատուն եւ կ'առաջարկէ դուրս գալ շէնքէն, կեանքի ապահովութիւն խոստանալով Արմէն Գարոյին ու իր ընկերներուն: Արմէն Գարօ Մաքսիմովի կը պատասխանէ. «Պարոն դեսպան, մենք հոս չմտանք որ դուրս այստեղէն մեզ ազատելու նեղութիւնը քաշէք...»: Ան ըսել կ'ուզէր, թէ իրենք ունին յստակ պահանջներ, որոնց իրագործումը կը պահանջեն դեսպաններէն եւ սուլթանէն: Մաքսիմով կը պատասխանէ, թէ կոտորածը եւ դրամատան դէմ յարձակումը արդէն դադրած են, գալով բարենորոգումներուն՝ դեսպանները կը խոստանալին իրենց կարելին ընել անոնց իրագործումը ապահովելու համար: Մաքսիմով կը խոստանար նաեւ ձերբակալուած հայ յեղափոխականները ազատ արձակել տալ: Մաքսիմովի եւ Ար-

1.- Stop the killing of innocents that had begun in Constantinople.

2.- Stop the attempts to take the bank back, or they would explode it.

3.- Provide a written commitment to improvements in the Armenian provinces.

4.- Free all Armenian political prisoners.

Armen Garo and his friends held firm.

At 1:00 in the morning, the Russian first secretary Maximov arrived at the bank and asked Armen Garo and his friends to come out. He promising them that their lives would be spared. Armen Garo replied, "Mr. Ambassador, we did not come here to cause you the trouble of trying to get us out..." He was trying to say that they had demands that they wanted the embassies and the sultan to meet. Maximov replied that the efforts to take the bank back had stopped and that the embassies have promised to do their best to make the improvements in the Armenian provinces a reality. Maximov also promised to have the Armenian political prisoners released. After Maximov and Armen Garo

մէն Գարոյի միջեւ երկար բանակցութիւններէ ետք, հայ յեղափոխականները կը համաձայնին ձգել դրամատունը, իրենց պահանջներուն շուրջ երաշխիքներ ստանալէ ետք:

Առտուան դէմ, 17 յեղափոխականները իրենց զէնքերով դուրս կու գան դրամատունէն: Մաքսիմով կը հարցնէ, թէ միւսները ինչո՞ւ դուրս չեն գար, Արմէն Գարօ կը պատասխանէ թէ ուրիշներ չկան իրենց հետ...: Թուրքերը Մաքսիմովի հաւատացուցած էին, թէ դրամատունը գրաւողները մօտ 200 հոգի են: Տասնէօթը հոգիներ, իրենց զէնքերով, կ'անցնին թուրք զօրքերուն մէջէն, Մաքսիմովի առաջնորդութեամբ (որովհետեւ ան խոստացեր էր իր անձով երաշխաւորել անոնց ապահովութիւնը). կը հասնին ծովեզերք, ուրկէ զիրենք կը փոխադրեն ֆրանսական «Ժիրոնտ» շոգենաւով:

Դժբախտաբար, սակայն, շոգենաւին վրայ զինաթափ կ'ընեն հայերը ու զանոնք կը փոխադրեն Մարսէյի բանտը: Իրենց խոստումը չեն յարգեր նաեւ դեսպանները, որովհետեւ անոնք իրենց սեփական շահերը միայն կը հետապնդէին: Այս բոլորէն ետք, սակայն, Պանք Օթոմանի գրաւումը մարտական իմաստով մեծ յոյսեր ներշնչեց Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան, զօրացուց պայքարի ու զոհաբերութեան ոգին՝ Հայրենիքի սիրոյն համար: Քաղաքական իմաստով մեծ չափով օգտուեցանք այս

spoke for a long time, the revolutionaries agreed to leave the bank after they received promises that their demands would be met.

In the morning, the 17 revolutionaries left the bank with their weapons. Maximov asked why the rest of the group isn't coming out, Armen Garo answered that there were no others with them. The Turks had convinced Maximov that the occupying force was near 200 men. Maximov had promised that he would personally guarantee the men's safety so he lead the seventeen souls with their weapons past the Turkish soldiers, to the sea side on onto the French steam ship "Giraunt".

Unfortunately, on the boat the Armenians were disarmed and then taken to a prison in Marseille (France). In the end the ambassadors did not keep their promises because they were concerned only with what benefited them. After all this, the occupation of Bank Ottoman brought great hope to the ARF, it strengthened the spirit of resistance and sacrifice for Armenia. Politically, we learned a lot of this

ԲԱՐԳԷՆ ՍԻՒՆԻԻ ՄԱՀԸ

Պանք Օթոման գրաւած է
Դաշնակցութեան կոմիտէն,
Նրա մէջը լեցուցած է
Պայթիչ, խորտակիչ ոռւմբով:

Ամէն հայ քաջ սպասում էր
Այն սիրելի րոպէին,
Թէ ե՞րբ պիտի նետուի ոռւմբը
Որ խորտակուի թշնամին:

Ահա ինկաւ պատուհանէն
Մի կլորիկ դումպարա,
Հոն սարսէցաւ Սուլթան Համիտ
Եւ իր վատ Իզզէթ փաշան:

Երբ այս լուրը Համիտ լսեց,
Քովը կանչեց Նազըմը,
Գնա՛ ըսաւ, հանդարտեցո՛ւր,
Այդ խոռվեալ հայերը:

Պանք Օթոման զետեղուած է
Բարգէն Սիւնի յարկին տակ.
Հոն զոհուեցաւ Բարգէն Սիւնի
Դաշնակցական վեհ հսկան:

Սորա անունը սարսէցուց
Հարիւր հազար միւսլիման,
Սոցա Սուլթան Համիտ կոչուած
Անգութ ազգին յալիֆան:

The Death of Babken Siuni (aka Bank)

*Bank Ottoman gravads eh
Dashnagtsootian gomiden,
Nrah mejuh letsoots eh
Bayteech, khordageech roompov.*

*Amen hai kaj spasoom er
Ayd sireli robeyn,
The yerp beedee nedvi roompuh
Vor khordagvee tshnameen.*

*Aha eengav badoohanen
Mee gloreek ghoombara,
Hon sarsetsav Sultan Hamit
Ye veer vad Eezet pasha.*

*Yerp ays looruh Hamit lsets,
Kovuh ganchets Nazumuh,
Gnah usav, handardetsoor,
Ayd khirovyal hayeruh.*

*Bank Ottoman zedeghvats eh
Bobken Siuni hargeen dag,
Hon zohvetsav Bobken Siuni
Dashnaktsgan veh hsgan.*

*Sorah anoonuh sarsetsoots
Harooyr hazar museelman,
Sotsa Sultan Hamid gochvads
Angoot azgeen khaleefan.*

*The Federation's committee has
occupied Bank Ottoman,
They have filled it with
explosives.*

*Every brave Armenian waits for
the dear moment,
When the bomb will be thrown to
defeat the enemy.*

*Aha from the window fell
A small round grenade,
There shook Sultan Hamit
And his bad Eezet pasha.*

*When Hamit heard this news,
He called Nazumuh to him,
And told him to go and calm,
The rebellious Armenians.*

*Bank Ottoman was placed
Under Bobken Siuni's care,
Bobken Siuni was martyred there
A big loss for the Federation.*

*The name of that place shook,
A hundred thousand muslims,
Sultan Hamid is called
The merciless nation's leader.*

8.- ՈՎ ՀԱՅ ԱՐԻ

ՄԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ՔԱՅԼԵՐԳ

Ով հայ արի նախ բարձրացիր,
Մարմնով մտքով հսկայ դարձիր,
Ջանք ճիգ թափե՛ դու ամէն օր
Գործադրելու բարիք մը նոր:

Հնազանդէ մեծերուդ միշտ,
Մի պատճառեր ոչ ոքի վիշտ,
Ազգիդ համար միշտ աշխատէ,
Եղիր առոյգ եւ ճիշդ դատէ:

ԺԱՄԱՆՑ

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՕՐ

Կրնաս փորձել խարուկահանդէսի, բանակումներու եւ հաւաքոյթներու ընթացքին. փորձե՛ եւ տես որքան հաճելի է ծպտուիլ: Ծրագրէ եւ գործածէ հին լաթեր, գիշերանոցներ, վերարկուներ, եւ այլն:

8.- ՕՎ Hye Ari

The Homenetmen Scout Anthem

<i>ՕՎ հյե արի նախ բարձրատե՛ր,</i>	<i>Armenian Ari first elevate yourself,</i>
<i>Marmnov mdkov hsgah dardzeer,</i>	<i>Grow large in body and mind,</i>
<i>Jahnk jeer tahpeh doo amen or,</i>	<i>Try every day,</i>
<i>Kordsadrelloo pareek muh nor.</i>	<i>To do a new good deed.</i>

<i>Hnazandeh medseroot meesht,</i>	<i>Always obey your elders,</i>
<i>Mee badjareh voch vorkee veesht,</i>	<i>Don't cause anybody grief,</i>
<i>Azgeed hamar meesht ashkhadeh,</i>	<i>Always work for your nation,</i>
<i>Yegheer arooyg yev jeesht dadeh.</i>	<i>Be youthful and judge correctly.</i>

ACTIVITY

Indian Day

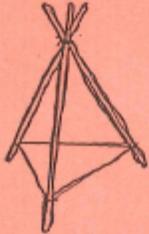
You can try this during a campfire at camp or a regular activity, try it and see how much fun it is to get made up. Plan it and use old rags, night gowns, coats, etc....

Հնդկական Անկիւն:

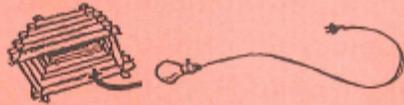
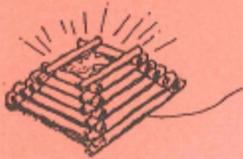
Հնդիկներուն գործածած վրանները կը կոչուին Teepee. կրնաս անոնց նմանը շինել եւ գործածել բանակումներուն, թատրոններուն, եւայլն:

Եռոտանի մը շինել, վարի մասը իրարու միացնել բարակ պարանով եւ վրան կտորով կամ թուղթով պատել, ապա զարդարել ըստ ճաշակի:

Թերթերը ծալել երկու կողմերէ, կապել, վրայ-վրայի շարել (*տես նկարը*), մէջը անցընել կարմիր լոյս եւ կ'ունենաս արուեստական կրակարան:

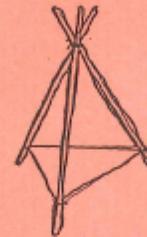
Թուական

Արեւիկայի Ստորագրութիւն

Indian Corner:

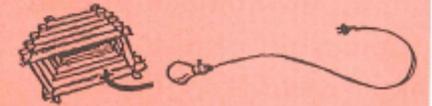
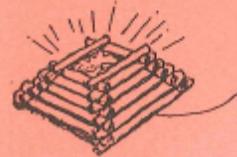
The tents that Indians used are called Teepees. You can build something similar and use them at camps, shows, etc....

Make a "yervodani" (tripod) and tie the bottom of the legs together with thin rope. Create the walls from pieces of canvas or paper and decorate them to your taste.

Roll paper, tie it off at both ends, and stack as shown in the picture. Put a red light in the center and you will have an artificial camp fire.

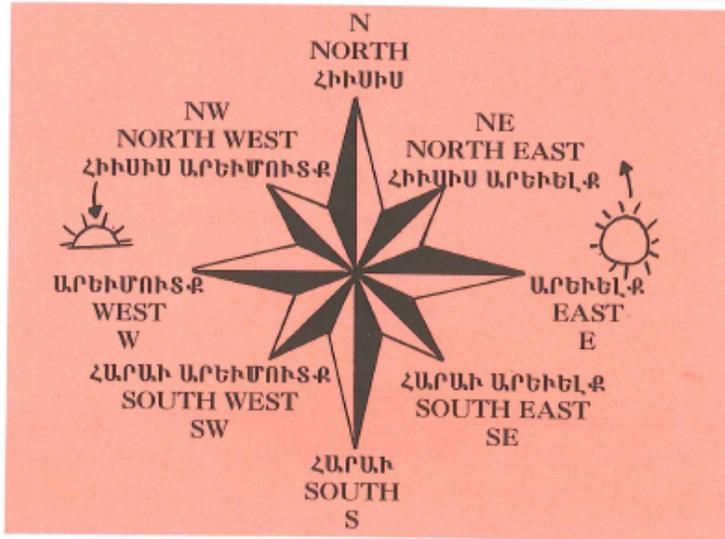

Date

Akellah's

9.- ԿՈՂՄՆԱՅՈՅՑԻ ՉՈՐՍ ԿՈՂՄԵՐԸ

Կողմնացույցը ժամացույցի նմանող գործիք մըն է, որուն սլաքը միշտ դէպի հիւսիս կ'ուղղուի:

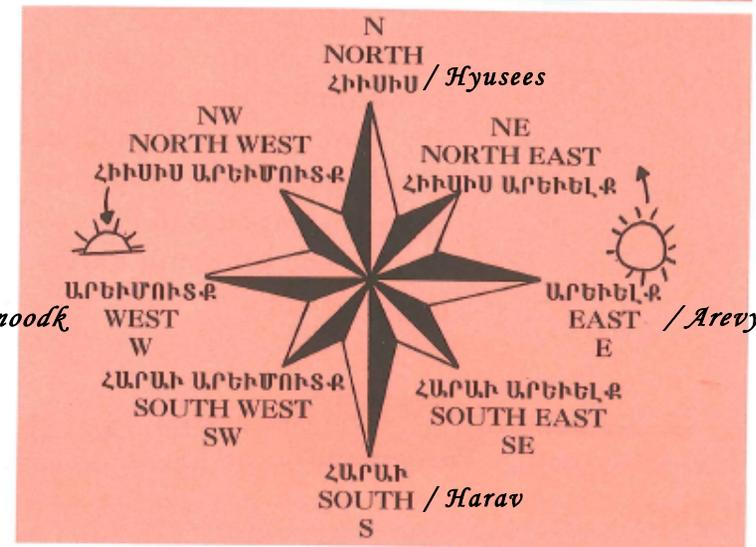
Հիւսիսը գտնելէն վերջ՝ մնացած կողմերը գտնելը շատ դիւրին է: Դէմքդ երբ հիւսիս դարձընես՝ կոնակդ կ'ըլլայ հարաւ, աջդ՝ արեւելք եւ ձախդ՝ արեւմուտք: Ասոնք չորս գլխաւոր կողմերն են:

Իսկ չորս երկրորդական կողմերն ալ հետեւեալներն են.

Հիւսիս - արեւելք	Հարաւ - արեւելք
Հիւսիս - արեւմուտք	Հարաւ - արեւմուտք

9.- THE FOUR SIDES OF THE COMPASS

A compass is a tool that looks like a watch, it's arm always points Hyusees (North).

After you find Hyusees (North), finding the rest of the directions is easy. If you face Hyusees (North), your back is to Harav (South), Arevyelk (East) is to the right and Arevmoodk (West) is you're your left. These are the four main directions of the compass.

The four secondary directions are the following:

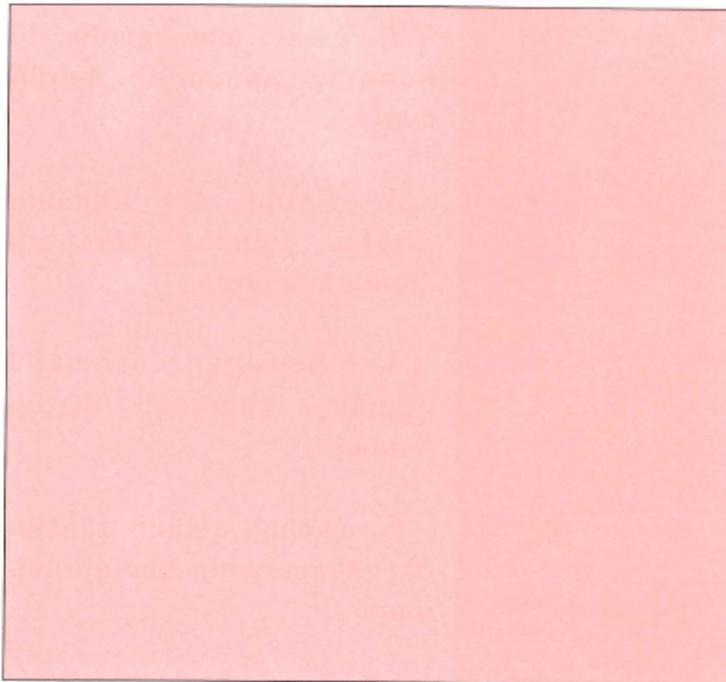
<i>Hyusees-arevyelk (Northeast)</i>	<i>Harav-arevyelk (Southeast)</i>
<i>Hyusees-arevmoodk (Northwest)</i>	<i>Harav-arevmoodk (Southwest)</i>

10.- ՀԵՏԱԽՈՒՉԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

Հետախուզել կը նշանակէ հետքերու հետեւիլ: Այսպէս, գայլիկութեան մէջ կան նշաններ, որոնք յատուկ իմաստ ունին եւ կ'օգտագործուին զանազան առիթներով:

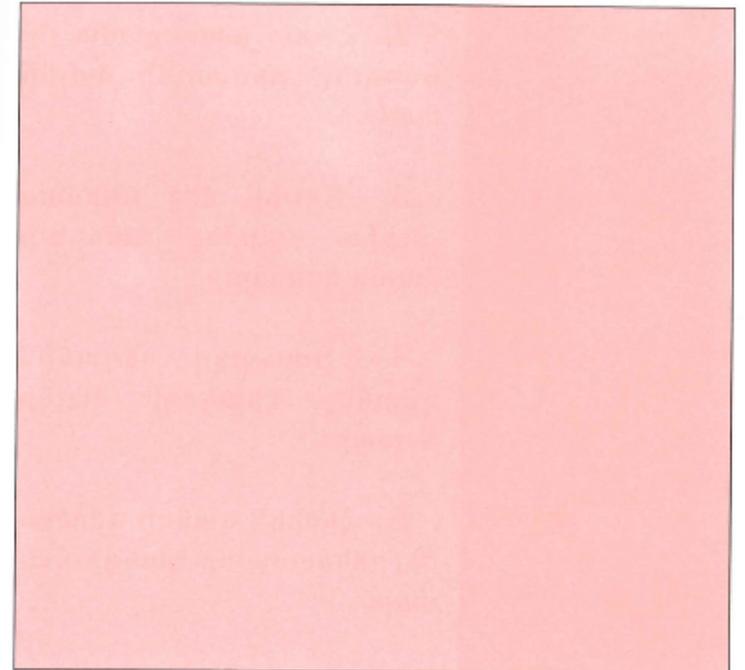
Գծէ՛ այն նշանները, որոնք պիտի գործածես հետախուզական արշաւներու ընթացքին.

10. Hedakhoozagan Nshaner

To hedakhoozel means to follow a trail. For gaylik / ardzeviks there are symbols with special meanings that are used for different occasions.

Draw the symbols that you will use during an hedakhoozagan arshav (hike).

11.- ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱՍՈՒԹԵԱՆ ՀՈՉԱԿՈՒՄԸ

Հայ կամավորական շարժումը.- Համաշխարհային Ա. պատերազմի սկիզբէն, Կովկասի մէջ կազմուեցան հայ կամավորական գունդեր, հայութեան բոլոր կազմակերպութիւններուն մասնակցութեամբ: Այս գունդերուն հրամանատար նշանակուեցան Անդրանիկ, Քեռի, Վարդան, Դրօ, Համազասպ, Իշխան Յովսէփ Արղուրեան եւ Ջանփոլատեան: Կամավորական այս գունդերուն մէջ մտան արհեստատուներ, վաճառականներ, ուսուցիչներ եւ ուսանողներ:

Բացի Կովկասէն, կամավորական շարժումը տարածուեցաւ նաեւ գաղութներուն մէջ: Պալքաններու, Ամերիկայի երիտասարդութիւնը կոուեցաւ անգլիական, ֆրանսական, ամերիկեան բանակներուն մէջ: Կազմուեցաւ Հայկական Լեգէոնը: Գաղութներու հայութիւնը իր բոլոր կուսակցութիւններով աշխատեցաւ դաշնակիցներու յաջողութեան համար: Կազմուեցաւ Ազգային Պատուիրակութիւնը, նախագահութեամբ՝ Պօղոս Նուպար փաշայի:

Ռուսական յեղափոխութիւնը.- 1917 Փետրւարին սկսաւ ռուսական յեղափոխութիւնը: Կազմուեցաւ ժամանակաւոր կառավարութիւն մը Ռուսոյ մէջ, իսկ Անդրկովկասի մէջ՝ Առան-

11.- DECLARATION OF ARMENIAN INDEPENDANCE

The Armenian Volunteerism Movement: From the beginning of World War I, volunteer Armenian battalions were created across the Caucasus with the participation of all the Armenian organizations. The commanders of these battalions were Antranik, Keri, Vartan, Dro, Hamazasp, Ishkhan Hovsep Arghootian, and Janpoladian. The volunteers in these battalions were craftsmen, merchants, teachers, and students.

Outside the Caucasus, the volunteerism movement spread to other Armenian communities. From the Balkans and America, Armenian youth fought for the English, French, and American armies. The Armenian Legion was formed. Armenian communities along with their political parties worked to help the ally nations succeed. The Armenian National Congress was formed and it's president was Boghos Nubar pasha.

The Russian Revolution: In February 1917 the Russian Revolution began. A temporary government formed in Russia, but in the Caucasus

ձին Կոմիտէ, բաղկացած կովկասեան ժողովորդներու ներկայացուցիչներէն: Պատերազմը դեռ կը շարունակուէր բոլոր ճակատներուն վրայ: Թրքահայաստանի մեծ մասը՝ Պայագիտ, Ալաշկերտ, Բասէն, Խնուս, Կարին, Մանազկերտ, Տրապիզոն, Վան եւ Երզնկա արդէն գրաւուած էին: Գրաւուած այս շրջաններուն պաշտպանութիւնը յանձնուեցաւ կամաւորական զունդերուն:

Գծբախտաբար, սակայն, ժամանակաւոր կառավարութեան դիրքը ամուր չէր եւ նոյն տարւան Հոկտեմբերին Ռուսիոյ մէջ սկսաւ Բոլշեւիկեան Յեղափոխութիւնը: Լուծուեցաւ ժամանակաւոր կառավարութիւնը եւ Ռուսաստանը բաժնուեցաւ հակառակորդ երկու ճակատներու: Սկսաւ քաղաքացիական կռիւը, որ վերջացաւ բոլշեւիկներու (մեծամասնական) յաղթանակով: Հոկտեմբերեան Յեղափոխութենէն ետք, լուծուեցան նաեւ Անդրկովկասեան ժողովորդներու Օրէնսդիր ժողովը (Սէյմ) եւ անկէ բխած կառավարութիւնը:

Ռուսական նոր կառավարութիւնը ձեռնարկեց անջատ հաշտութեան. ռազմաճակատը քայքայուեցաւ, ռուս զինուորը դիմեց դէպի տուն եւ թրքական ընդարձակ ճակատի պաշտպանութիւնը մնաց միմիայն հայերուն վրայ: Այս դժուարութենէն զատ, Սէյմի անդամները պառակտուեցան: Հայութիւնը չէր ուզէր անջատ-

a separate committee was formed by representatives from the various nations. World War I continued on all fronts. A large part of Turkish-Armenia including Bayazeed, Alashgerd, Basen, Kfinoos, Gareen, Manazgerd, Trabizon, Van, and Yertznga was already occupied. The defense of these occupied provinces was left to the volunteer battalions.

Unfortunately the temporary government formed in Russia was not strong and the Bolshevik Revolution began in October of the same year. The temporary government was dissolved and Russia was left with two opposing factions. In the end the Bolshevik's won control. After the October Revolution, the legislative body formed by the Caucasus nations (called Sem) and the government born from it also dissolved.

The new Russian government made its own peace agreement, they dismantled the front and their soldiers headed home. The protection of the front was left to the Armenians. On top of these difficulties, the members of Sem disbanded. The Armenians didn't

իլ Ռուսիայէն, մինչդեռ թաթարները կ'ուզէին առիթէն օգտուիլ եւ գերմաններու աջակցութեամբ ամրացնել իրենց դիրքը:

Թուրքերը օգտուեցան այս առիթէն, վերսկսաւ ընդհատուած պատերազմը:

Պրեսթ Լիթովսքի դաշնագիրը եւ թրքական յարձակողականը.- Հայ ժողովուրդին համար կրկին եկան ծանր օրեր: Ռուս զինուորը քաշուած էր կովկասեան ռազմաճակատէն, հայութիւնը կը մնար դէմ առ դէմ թրքական զօրքին: Իսկ ներսը՝ թաթարները կը դաւէին հայութեան դէմ եւ կը դիրացնէին թրքական բանակներուն մոտքը հայկական նահանգներ:

Ռուս նոր կառավարութիւնը Պրեսթ Լիթովսքիի դաշնագիրով համաձայնեցաւ թուրքերուն հետ եւ անոնց ձգեց ամբողջ Թրքահայաստանը, ինչպէս նաեւ՝ նախկին ռուսական նահանգներէն Կարսի եւ Արտահանի շրջանները: Այս համաձայնութեան վրայ յենելով, թուրք հրամանատարութիւնը պահանջեց այդ նահանգներուն պարպումը եւ այդ պահանջին հետ թուրքերը ոտքի հանեցին Անդրկովկասի եւ շրջակայ թուրք-թաթար բնակչութիւնը: Այս կացութեան մէջ, հայ բանակը ստիպուեցաւ կռուիլ ե՛ւ ներքին, ե՛ւ արտաքին թշնամիներու դէմ:

1918ի սկիզբները թուրքերը ընդհանուր յարձակողականի անցան եւ վերագրաւեցին ամբողջ Թրքահայաստանը: Այս կացութեան մէջ

want to part ways with the Russians. In the meantime Turkey was trying to strengthen its position with the help / leadership of Germany.

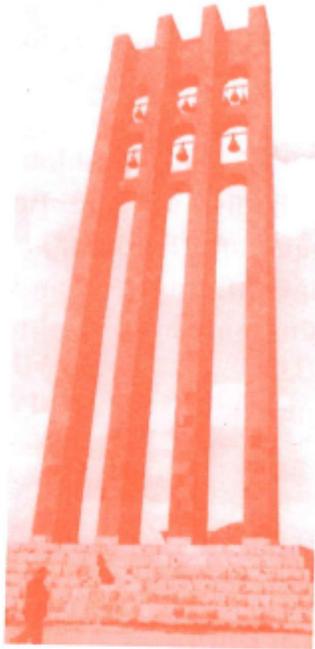
Turkey took advantage of the situation and restarted the fighting.

The Treaty of Brest-Litovsk and Turkey's Aggression.- For the Armenian people, difficult days returned. The Russian soldiers left the Caucasian front and the Armenian fighters were left to face the Turkish army alone. Behind the front, the Tatar people betrayed the Armenians and made it easy for the Turkish army to enter the Armenian provinces.

The Russians signed the Treaty of Brest-Litovsk with Turkey and agreed to leave all of Turkish Armenia to the Turks along with the two former Russian controlled provinces of Gars and Ardahan. Based on this agreement, the Turkish leadership demanded that the Russians leave the area and encouraged the Turkish and tartar people in the region to rise up. It was under these circumstances that the Armenian forces had to fight against enemies from within and from the outside.

During the early part of 1918, the Turks attacked and reoccupied all of Turkish Armenia. In this situation

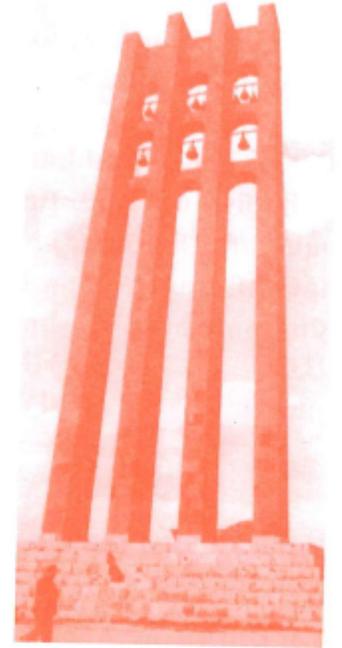
Սէյմը ճանչցաւ Պրեսթ
Լիթովսքիի դաշնագիրը
եւ ընդունեց թուրքերուն
առաջարկը: Սէյմի կառա-
վարութեան պետը,
առանց լուր տալու հրա-
մանատարութեան, թուր-
քերուն յանձնեց Կարս
բերդաքաղաքը: Թուրքե-
րը, Կարսէն ետք, գրաւե-
ցին նաեւ Ալեքսանդրա-
պոլը: Այս ձեռով թուրք
կ ա ո ա վ ա ր ո թ ի ն ը ,
բնաջնջելէ ետք թրքահայ
ժողովուրդը, կ'ուզէր ոչըն-
չացնել նաեւ կովկասա-
հայութիւնը:

Հայաստանի անկախութեան հռչակումը.- Այս
դժուարին օրերուն յաջորդեցին հերոսական
օրեր: Մայիս 22ին, թշնամիին առջեւ բաց էր
Երեւանի ճամբան, բայց հայութիւնը մէկ մարդու
պէս ոտքի կանգնեցաւ: Հայոց Ազգային Խոր-
հուրդը Արամ Մանուկեանը նշանակեց *տիկտա-
թոր*:

Արամ Մանուկեան կազմակերպեց հայ բանա-
կը եւ անցաւ ընդհանուր յարձակողականի: Յա-
ջորդ օրերուն Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի
եւ Բաշ Ապարանի ճակատամարտներուն մէջ

*Sem recognized the Brest-
Litovskî Treaty and accepted
Turkey's demands. The
president of the Sem
government gave the Gars
Fortress to the Turks without
telling the commanders. After
Gars, the Turks took over
Alexandrapol. The Turkish
government wanted to
exterminate the Armenians in
Turkish Armenia and then the
Armenians in the rest of the
Caucasus.*

*The Declaration of Independence of
Armenia.- These difficult days led to days filled
with heroism. On May 22 the road to Yerevan was
clear for the enemy but the Armenians stood together.
The Armenian National Congress declared Aram
Manoogian commander.*

*Aram Manoogian gathered the Armenian forces
and went on the attack. In the coming days the
Armenian defeated the enemy on the Sardarabad,
Gharakeeleseh, and Bash Abaran fronts and forced
them to retreat.*

հայկական բանակը յաղթեց թշնամիին, որ ստիպուած բռնեց նահանջի ճամբան: Այդ կռիւներուն հայկական բանակներու սպարապետն էր զօր. Թովմաս Նազարբէկեան, իր օգնականները՝ զօր. Սիլիկեան, Փիրումեան եւ Դրօ:

Մինչ հայ ժողովուրդը, իր գոյութիւնը պաշտպանելու համար, հերոսական կռիւներ կը մղէր, անդին վրացիները եւ թաթարները անշատ բանակցութիւններ կը վարէին: Քայքայուեցաւ Անդրկովկասեան Սէյմը, վրացիք Մայիս 26ին յայտարարեցին Վրաստանի անկախութիւնը, 27ին Ազրպէյճանը յայտարարեց իր անկախութիւնը:

Մայիս 28ին բոլոր ճակատներուն վրայ հայ բանակը յաղթական դուրս եկաւ եւ հայոց Ազգային Խորհուրդը, այս յաղթանակներէն ետք, գումարեց ժողովներ թէ՛ Թիֆլիսի եւ թէ՛ Երեւանի մէջ: Այս ժողովներուն մասնակցեցան հայ բոլոր կազմակերպութիւնները, որոնք քննելով ստեղծուած կացութիւնը, որոշեցին հռչակել Հայաստանի Անկախութիւնը:

Այսպէս, 1918 Մայիս 28ին, վեց դարերու ստրկութենէ ետք, հռչակուեցաւ Հայաստանի Անկախութիւնը եւ հիմը դրուեցաւ Հայկական Հանրապետութեան:

The commanders of the Armenian forces were Gen. Tovmas Nazarabekian and his assists Generals Siligian, Piroumian, and Dro.

While the Armenian people battled heroically for their survival, the Geargians and Tatar were having separate negotiations. The Caucasus' Sem fell apart, Georgia declared independence on May 26 and on May 27 Azerbedjian declared its independence.

On May 28 the Armenian armies were victorious on all fronts. After these victories, the Armenian National Congress held meeting in both Tibilisi and Yerevan. Armenians from all the different organizations participated in these meeting and based on the situation, they declared Armenia's independence on May 28.

On May 28, 1918, after six centuries of being ruled by others Armenia's independence was declared and the Republic of Armenia was established.

ՍԱՐԴԱՐԱԳԱՏ

Երբ չի մնում ելք ու ճար,
Խենթերն են գտնում հնար:
Այսպէս ծագեց արեգակեց
Սարդարապատի մարտը մեծ:

Զանգե՛ր, ղողանջէք,
Սրբազան քաջերին կանչէք
Այս արդար պատից:
Սերունդնե՛ր, դուք ձեզ ճանաչէք
Սարդարապատից:

Աւարայրից ջանք առանք,
Այստեղ մի պահ կանգ առանք,
Ու շունչ առած՝ շունչերնիս տանք
Սարդարապատի պատի տակ:

Զանգե՛ր, ղողանջէք ... (կրկ.)

Բայց մենք չընկանք, մենք միշտ կանք,
Մենք չհանգանք դեռ կը գանք
Երբ տան զանգը, ահազանգը,
Որ մեր հոգու պարտքը տանք:

Զանգե՛ր, ղողանջէք ... (կրկ.)

Sardarabad

*Yerp chee mnoon yelk'oo djar,
Khentem en kdnoum hnar.
Aisbes dzakets, arekagets
Sartarabadi marduh medz.*

*When there is no solution or way out,
The crazy ones find a way.
This is how it began at sunrise,
The big battle at Sardarabad.*

*Zank'er, ghoghanchek,
Srpazan kacherin ganchek
Ais artar badits.
Serountner, tooktsez djanachek
Sartarabadits.*

*Bells ring!
Call the sacred heroes (brave)
From this righteous wall.
Generation, know who you are
By knowing Sardarabad.*

*Avarairits chank'arank,
Aisdegh mee bah gank'arank,
Oo shounch aradz' shounchernis dank,
Sartarabadi badi dag.*

*We took the will from Avarayr,
We paused here,
And give our winded breath
Under the wall of Sardarabad.*

Zank'er, ghoghanchek,

*Paits menk chngank, menk mishd gank,
Menk chuhankank ter guh kank,
Yerp dan zank'uh, ahazank'uh,
Vor mer hokgo mardkuh dank.*

Bells ring!...(repeat)

*But we did not fall, we are
always there,
We did not expire, we are still
coming,
When they ring the bells,
To pay the debt we feel in our
souls.*

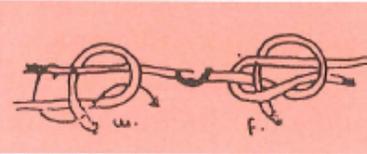
Zank'er, ghoghanchek,

Bells ring!...(repeat)

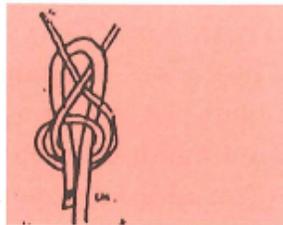

12.- ԿԱՊԵՐ ԵՒ ՀԱՆԳՈՅՑՆԵՐ

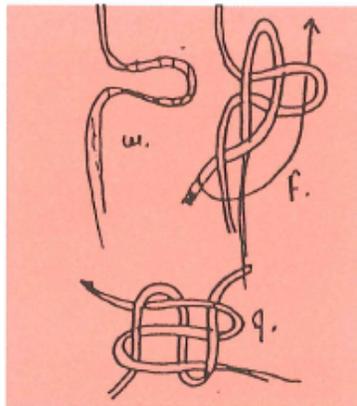
Ջուլհակ Հանգոյց (Sheet Bend): Երկու անհաւասար հաստութեամբ պարաններ իրարու կապելու կը ծառայէ:

Ջոյգ Ջուլհակ Հանգոյց (Double Sheet Bend): Մեծ տարբերութեամբ անհաւասար պարաններ իրարու կապելու կը գործածուի:

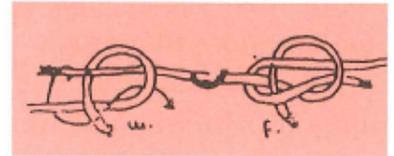

Քառակուսի Հանգոյց (Rustler's Knot): Գործնական եւ գեղեցիկ հանգոյց մը, որ կը գործածուի նաեւ գայլիկին փողկապին 2 ծայրերը իրարու կապելու:

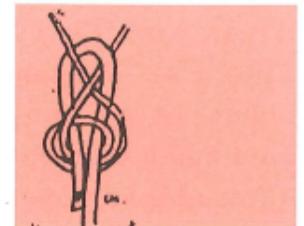

12.- KNOTS AND WRAPS

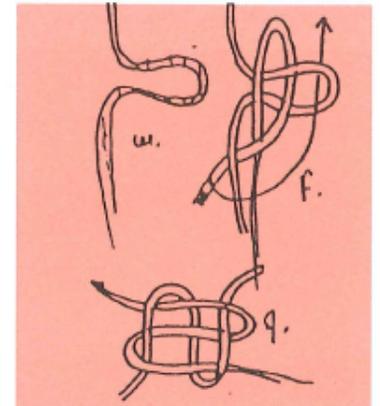
Joolhag knot (Sheet Bend): Is used to connect two ropes of uneven thickness.

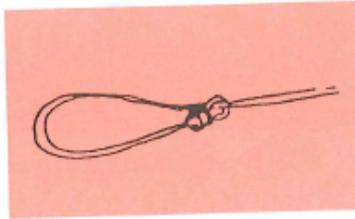
Double Joolhag knot (Double Sheet Bend): Is used to connect two ropes of really uneven thickness.

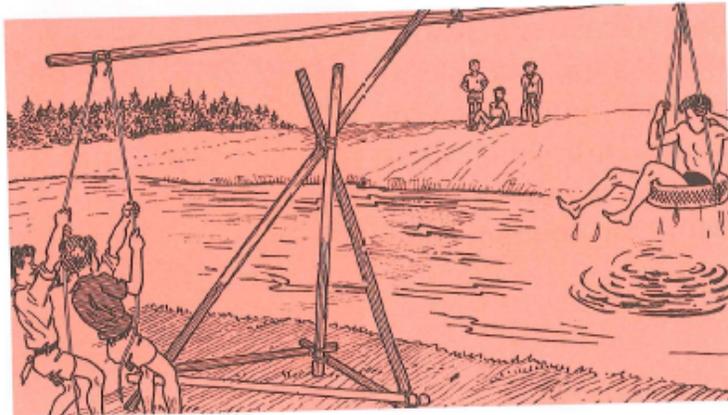
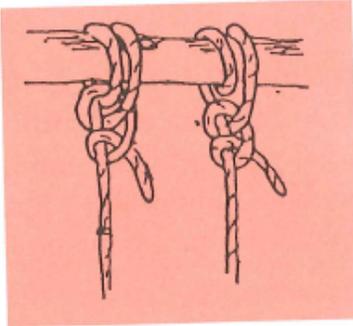
Karagoosi Knot (Rustler's Knot): Is a useful and pretty knot, it is used to tie the ends of a gaylik/ardzevik's poghgap.

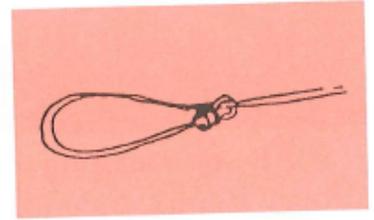
Սահուն Անուորդ (Running Bowline): Փոքր անուորդ մը եւ անոր միջոցով շինւած երկրորդ մեծ օղակ մը, գոր կրնանք պըզտիկցնել: Կը գործածուի պարանը տեղէ մը անցընելու համար:

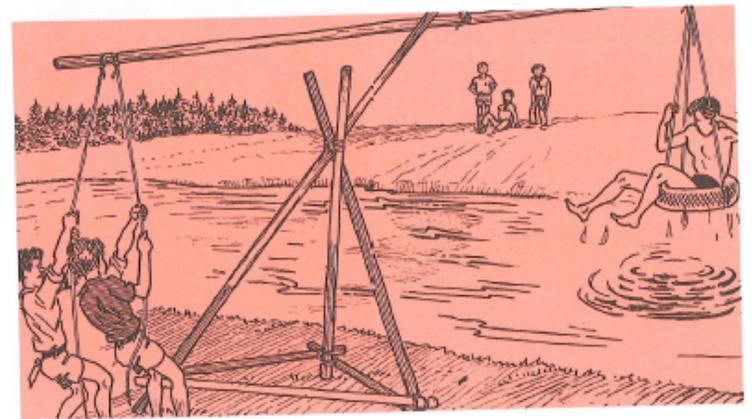
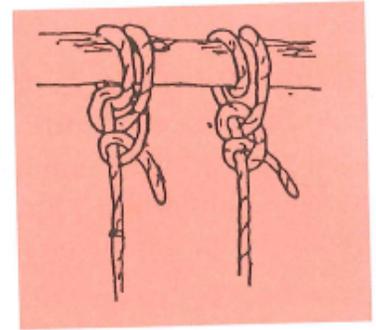
Փայտի կապ (Round Turn And Two Half Hitch's): Պարան մը արագ ձեռով ձողի մը կամ ծառի մը ամրացընելու դիւրին միջոց մը. դիւրութեամբ կարելի է զայն ետ քակել:

Sahoon Anooovord (Running Bowline): A large adjustable loop created with the help of a smaller loop. This is used to tie a rope around something.

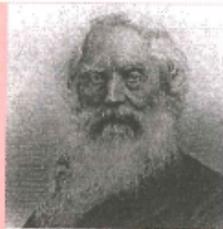
Payti Gab (Round Turn And Two Half Hitcher's): A easy way to quickly tie a rope around a piece of wood or a tree. This knot can easily be untied.

13.- ՄՈՐՍ

Ա . .	Ձ
Բ	Ղ
Գ	Ճ
Դ	Մ —
Ե .	Յ
Զ — . . .	Ն
Է .	Շ — . . .
Ը	Ո — . . .
Թ	Ղ — . . .
Պ . — . . .	Պ
Բ	Ջ — . . .
Դ	Ռ
Ե	Ս
Զ —	Վ
Է —	Տ
Ը	Ր

Մորս, Սամուէլ
Ֆիզիկ Գրիգ

Յ
Ի
Փ
Գ
Օ —
Ֆ
Եւ
Ու

Գրէ՛ անունդ Մորսով.

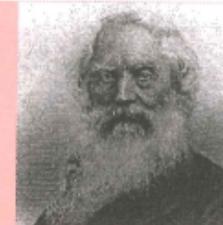
Բառը կազմէ՛.

— , , , , —

13.- Morse

Ayb . .	Dza
Ben	Ghat
Geem	Dje
Da	Men —
Yech .	He
Zah — . . .	Noo
E	Sha —
Uh	Vo —
To	Cha —
Jhe	Be
Eenee	Jeh —
Lyonn	Rah
Khe	Seh
Dsa —	Veh
Gen —	Dioon
Ho	Reh

Samual Morse

Tso
Vyoon
Pure
Keh
O —
Fe
Yev
Oo

Write your name with Morse.

Write the letters for the word below.

— , , , , —

International Morse Code

1. A dash is equal to three dots.
2. The space between parts of the same letter is equal to one dot.
3. The space between two letters is equal to three dots.
4. The space between two words is equal to seven dots.

A ● —
B — ● ● ●
C — ● — ●
D — ● ●
E ●
F ● ● — ●
G — — ●
H ● ● ● ●
I ● ●
J ● — — —
K — ● —
L ● — ● ●
M — —
N — ●
O — — —
P ● — — ●
Q — — ● —
R ● — ●
S ● ● ●
T —

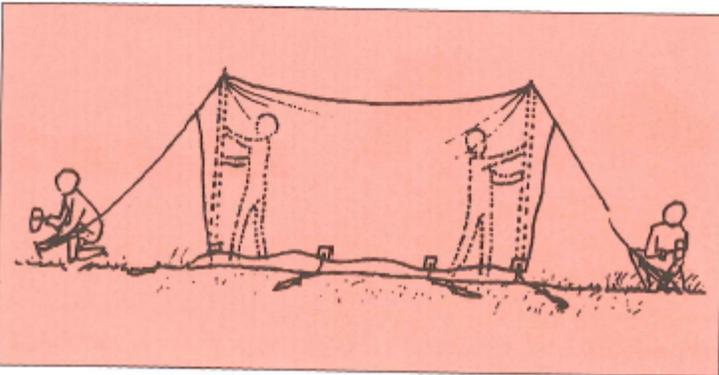
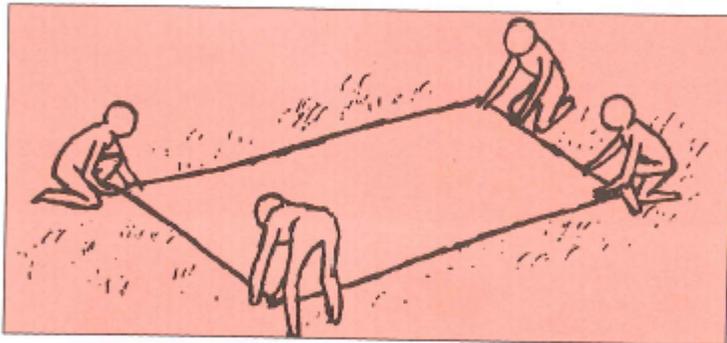
U ● ● —
V ● ● ● —
W ● — —
X — ● ● —
Y — ● — —
Z — — ● ●

1 ● — — —
2 ● ● — —
3 ● ● ● —
4 ● ● ● ● —
5 ● ● ● ● ●
6 — ● ● ● ●
7 — — ● ● ●
8 — — — ● ●
9 — — — — ●
0 — — — — —

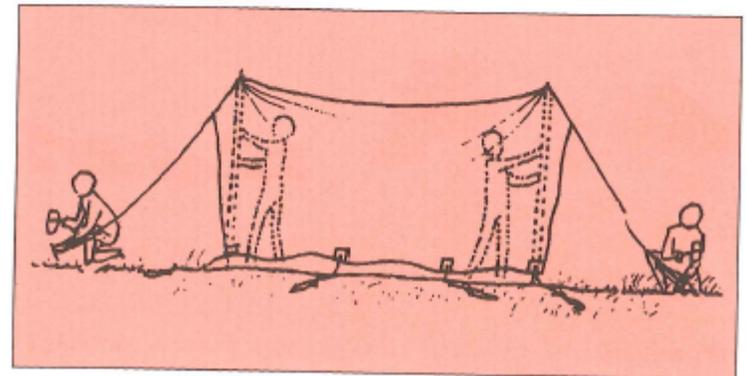
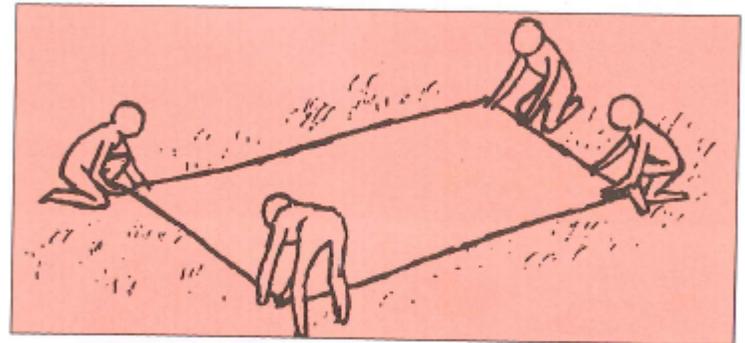
14.- ՎՐԱՆ ԼԱՐԵԼ

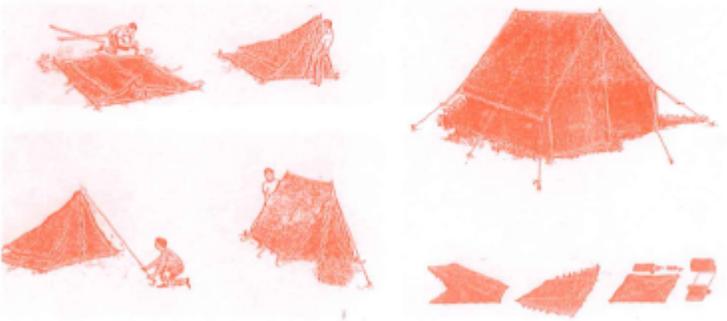
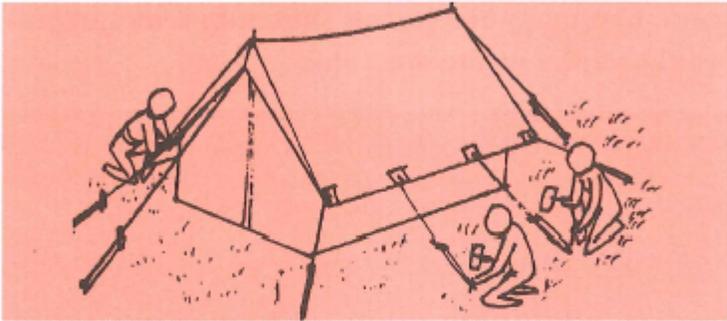
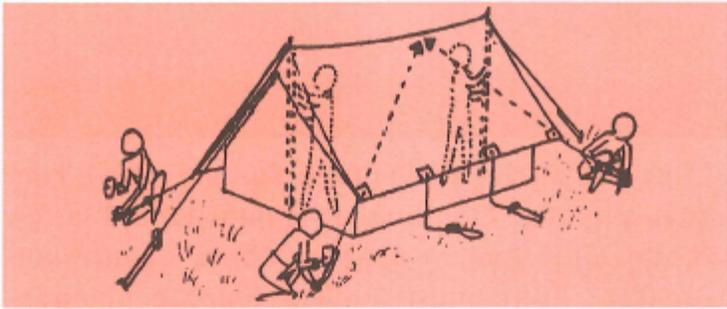
Շրջանի մը մէջ բանակելու համար, հարկ է որ վրան լարենք: Հետեւաբար վրան լարելն ալ իր ձեւերը ունի: Լաւ ու ճշգրիտ ձեւով վրան հաստատելու եւ լարելու համար հետեւէ նկարներուն, որպէսզի ձեռնածալ չմնաս եւ մասնակցութիւնդ բերես աշխատանքին:

14.- Vran Larel (Pitching a Tent)

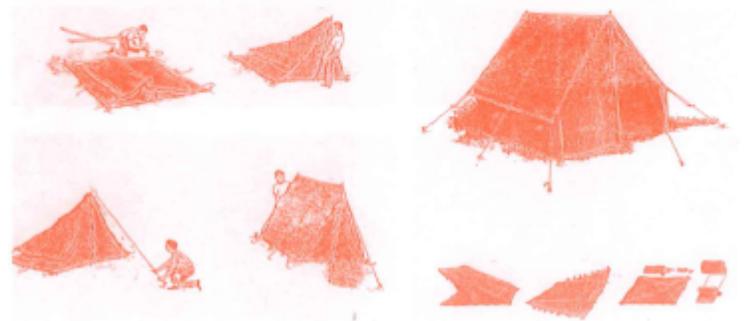
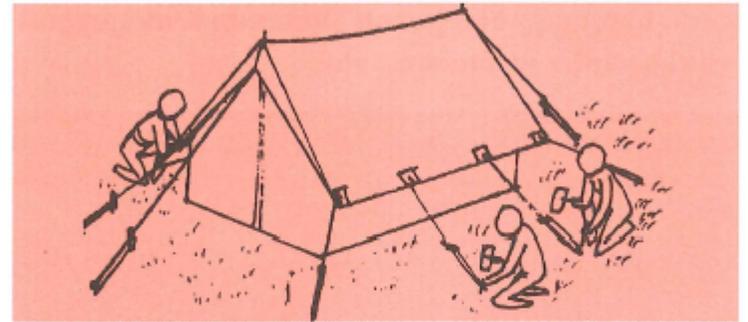
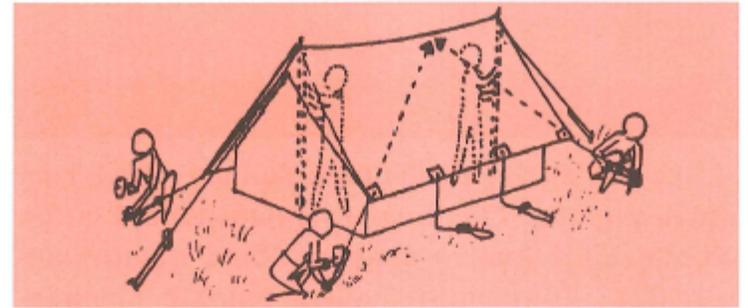
In order to camp, we need to be able to build/pitch tents. Of course, there are proper methods to pitching a tent. For the good and concise way to set-up and pitch a tent follow the steps in the pictures below so that you can help with this important activity.

Թուական

Արելլայի Ստորագրութիւն

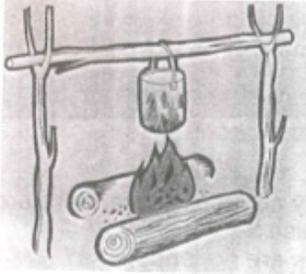
Date

Akellah's

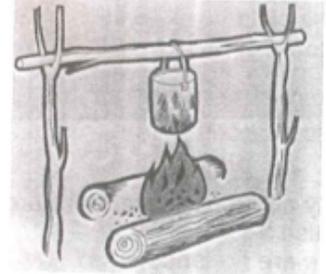
15.- ԿՐԱԿ ՎԱՌԵԼ

Կարելի եղածին չափ քիչ լուցկի պիտի գործածեն: Կրակ վառելիք տեղը պետք է մաքրուի դիրավառ բոլոր նիւթերէ, որ պէսզի կրակը չտարածուի, նմոթկուած թուղթ մը դնել գետինը եւ վերջը միայն փայտերը աւելցնել: Բայց ո՛չ բոլորը մէկ, դիրավառ փայտերը շարել իրարու վրայ, այնպէս մը, որ օդ բանի մէջտեղերը, կրակ տուր թուղթին ու լաւ մը վառելէ ետք, վրան խաչաձեւ փայտեր աւելցուր:

15.- Lighting a Fire

You must use as few matches as possible. Clear all easily flammable items from the place you wish to light the fire to prevent the fire from spreading. Place a piece of crumple paper on the ground and add only firewood. Not all at once, layer easy to burn wood so that air can enter. Light the paper and after it starts to burn add the wood slowly.

Մի՛ մոռնար, սակայն, որ կրակ վառելը չի բա-
ւեր, մարելն ալ պէտք է գիտնաս: Գործդ վեր-
ջացնելէ ետք, հող թափէ օճախին վրայ, որպէս-
զի հրդեհ չյառաջացնես, վայրէն հեռացիր այն
ատեն, երբ վերջնականապէս կրակը մարի:

*Do not forget, being able to extinguish the fire is as
important as learning to light it. Once you're done
with the fire, put dirt on it extinguish it. Do not
leave the area until the fire is out.*

16.- ՀՆԴԿԱԿԱՆ
ՆՇԱՆՆԵՐՈՎ ԽՕՍԻԼ

Ստորև պիտի տեսնես նշաններ, որոնք յատուկ իմաստներ ունին: Սորվե՛ եւ կիրարկե՛ զանոնք հաւաքոյթներու ընթացքին:

Լսել : Ես կամ ինձի Դուն կամ ինքը Այո

Երթալ Գալ Բերել Քալել

Իրիկուն Արել Լուսին Անօրի

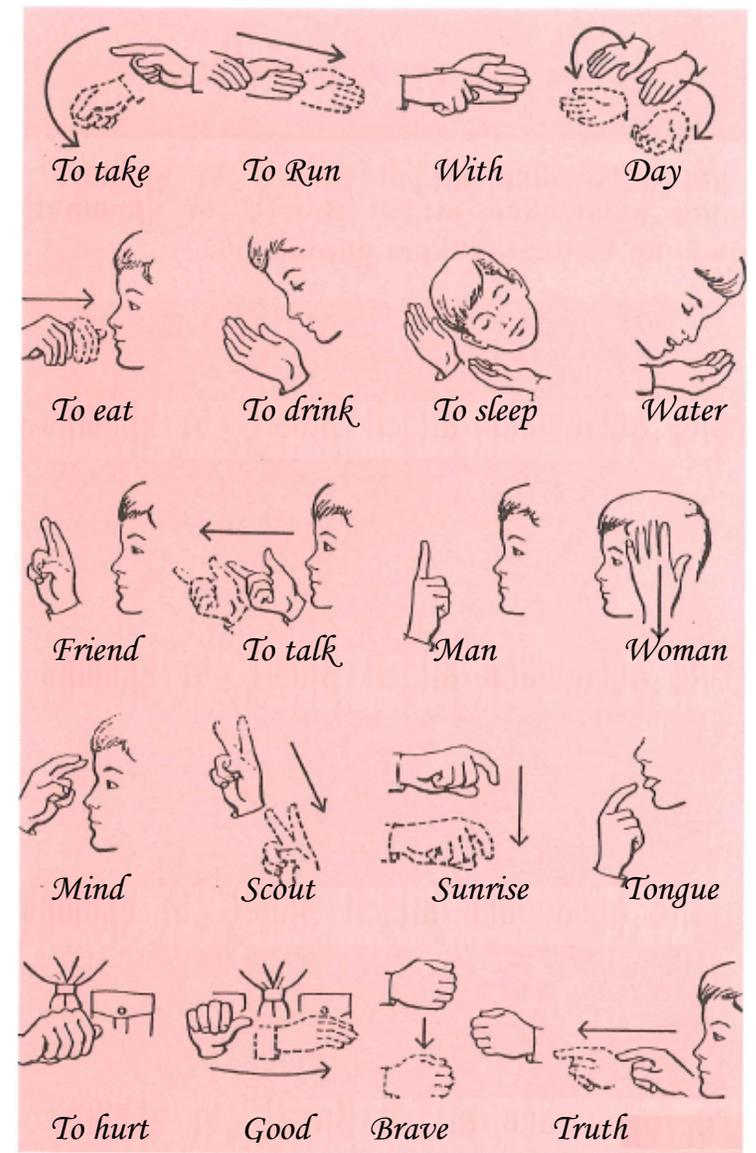
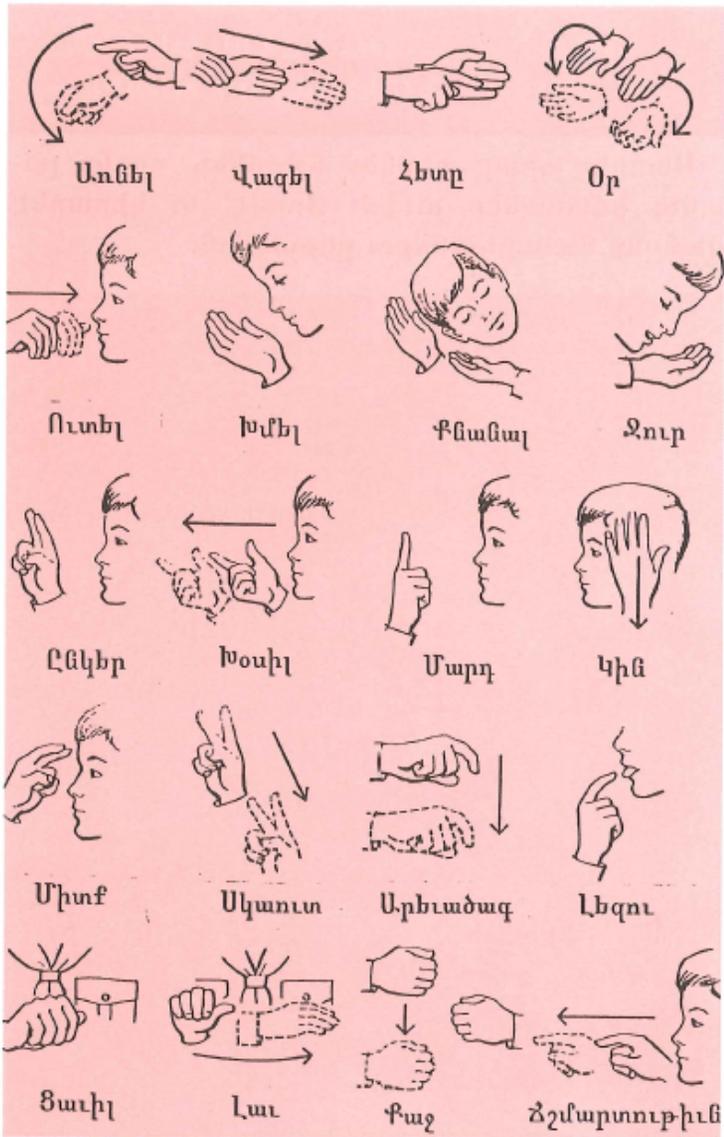
16.- Speaking with Sign
Language

Below you will see symbols that have certain meanings. Learn them and use them during your activities.

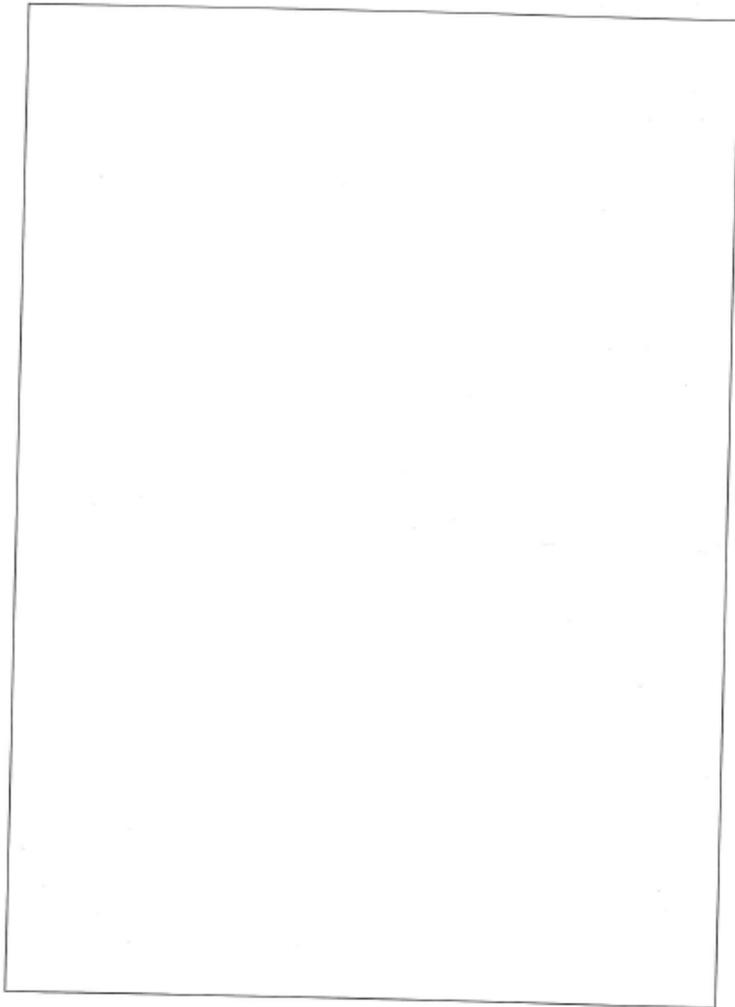
Listen Me You Yes

To go To come To bring To walk

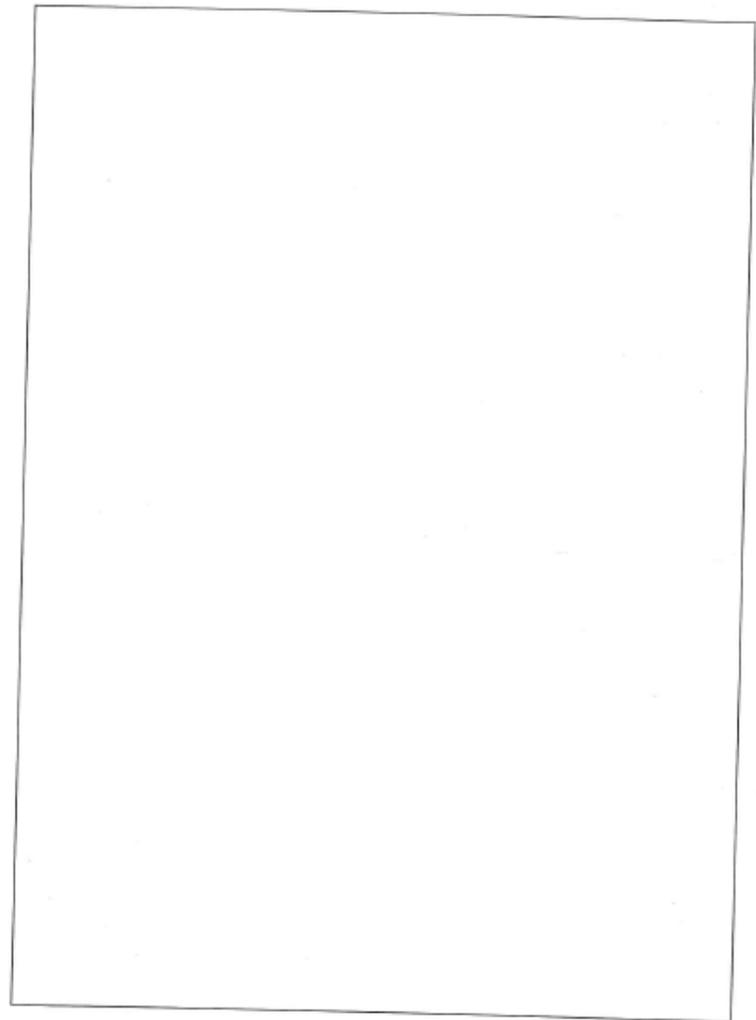
Evening Sun Moon Hungry

Գործածել՝ հնդկական 12 նշաններ,
պատմություն մը պատմելու համար.

Use 12 hand signs to tell a story.

17.- ԱՐՇԱՎ-ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Արշավ-բանակումի նպատակը

Գայլիկական հաւաքոյթները ակումբէն ներս գլխաւոր նպատակ մը կը հետապնդեն. գայլիկին զանազան նիւթերու շուրջ գիտելիքներ սորվեցնել, որովհետեւ գայլիկը որքան ալ սորված ըլլայ օրէնքները եւ գիտելիքները գործադրելու ձեւերը, լաւապէս հասկցած եւ իրացուցած չ'ըլլար զանոնք, եթէ անձամբ չգործադրէ եւ փորձառութիւն չունենայ:

Արշավ-բանակում կը նշանակէ արշաւել եւ բանակիլ, ապա կրկին արշաւել եւ բանակիլ զանազան հանգրուաններով, նուազագոյնը մէկ գիշեր բանակավայրէն դուրս անցընելով: Արշավ-բանակումը կը նպատակադրէ.-

- Նպատակի մը համար քալել.
- Բնութեան մասին տեղեկութիւն եւ ծանօթացում ունենալ.
- Սկաուտական ծանօթ գիտելիքներ գործադրել.
- Երջանի մը բնակչութեան եւ սովորութեան ծանօթանալ.
- Մարմնական զարգացում, երկար քալելու եւ չարքաշութեան վարժութիւն ունենալ:

17.- Arshav-Banagoom (Backpacking)

The purpose of and Arshav-Banagoom

The purpose of arshav-banagooms is to reinforce all that gaylik/ardzevik learn during regular activities. Regardless of how well the scouts learn how to utilize different rules and techniques, they will not truly understand or absorb them until they have the opportunity to use this knowledge themselves and gain the experience.

Arshav-banagoom means to hike and camp, therefore to alternately hike and camp, spending at least one night away. The goal of arshav-banagoom is.-

- *Hiking/walking for a purpose/goal.*
- *Becoming familiar and knowledgeable about natural.*
- *Using scouting knowledge that have been studied.*
- *Learned about the inhabitants of an area and their customs.*
- *Training your body to walk long distances and gain endurance.*

Քալելու կերպ

Իբրև հիմնական օրենք, պետք է ըսել, որ արշավը մրցում չէ: Իրաքանչիւր գայլիկ պետք է տեղեկութիւն ունենայ արշաւի ընթացքին քալելու ձեւին մասին. պետք չէ բնաւ մեծ ճիգ գործածել, վազել կամ շարքերէն առջեւ անցնի կամ ետ մնայ: Իբրև արագութիւն յարմար է ժամական 4 քլմ. նամբայ քալել, նախ՝ կրունկը գետին դնելով, ապա մատներուն վրայ թեթեւ մը օրօրուելով, այս մէկը մանաւանդ, երբ ծանր պայուսակ մը ունինք մեր կոնակին: Իրաքանչիւր 50 վայրկեանը 10 վայրկեան, կամ 25 վայրկեանը 5 վայրկեան հանգիստ ընել, գետին նստելով կամ պառկելով, ոտքերը քիչ մը բարձր:

Արշաւի առեն նկատի առնել

- Վեհանձնութիւն
- Երթելեկի նշանները յարգել
- Ցանկապատներէն չանցնիլ
- Մշակուած հողերու վրայէն չանցնիլ
- Կենդանիները պաշտպանել
- Մայրուղիներէն հեռու մնալ

How to walk

As a general rule, an arshav is NOT a race. Each scout must understand the general guidelines of how to walk on an arshav, he/she shouldn't exert themselves too much and run or go ahead or fall behind the group. As a general guide, a good pace is 4 km per hour (2.5 mi/hr). As you walk, you should strike your heel first and roll lightly over your toes, especially if you have a load pack on your back. For every 50 minutes of walking you should rest 10 minutes or 5 minutes rest for 25 minutes of walking. You should sit or lay on the ground and roll your feet.

Things to note during a hike

- Behave nobly
- Obeying posted signs
- Don't jump any fences/boundaries
- Do not walk on tilled ground (that is ground which has been prepared for planting crops)
- Protect animals
- Stay away from main roads or travel ways.

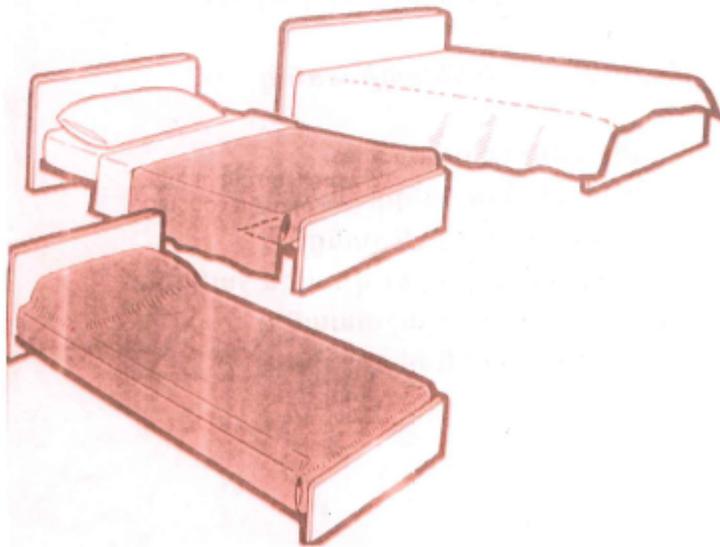

18.- ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԸ
ԽՈՉԱՆԱԿԵԼ, ՄԱՔՐԵԼ
ԵՒ ԾԱԼԵԼ

Բանակումի երթալու ատեն պէտք պիտի զգաս հագուստների լաւ ծալելու, քիչ տեղ տալու համար անոնց: Վրանիւն տակ ալ պիտի տեսնես, թէ որքա՛ն օգտակար է հագուստների կարգով ու կանոնով ծալելը եւ կոկիկ մը շարելը:

Բայց բանակումիւն պիտի չսպասես:

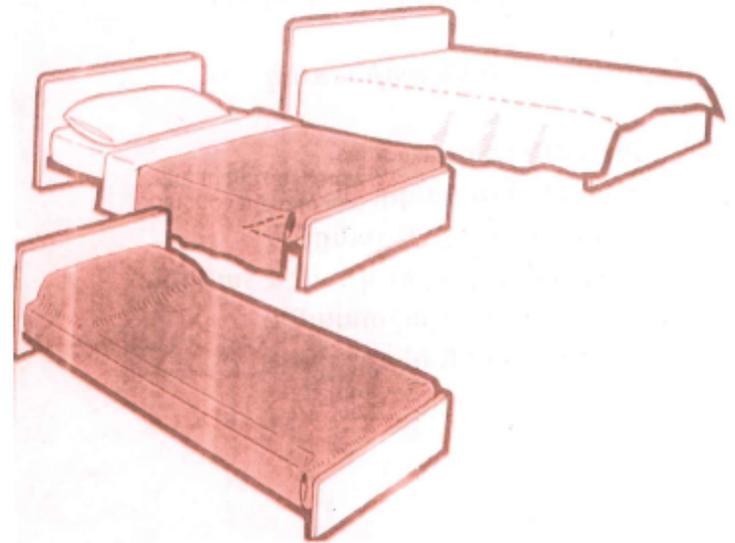
Տունը, հագուստների դո՛ւն պիտի մաքրես: Երբ կը փոխուիս, հանած հագուստների խոզանակէ, ծալէ, վերցուր կամ կախէ: Իսկ իրիկունները, քնանալէ առաջ, տաքատոյ մէկ կողմ, շապիկդ միւս կողմ մի՛ նետեր: Թօթուէ, խոզանակէ

18. BRUSHING, CLEANING,
AND FOLDING CLOTHING

When you're preparing to go to banagoom (camp), you're going to need to fold your clothes so that they take up less space in your bag. When you're living in a tent, you'll also see how helpful it is to have your clothes neatly folded and organized.

But, you should wait till banagoom to learn/practice this. At home, when you change you should brush, fold, put away or hang your clothes. At night, before you go to bed, do not throw your pants in one direction and your shirt in another. Shake them out, brush them,

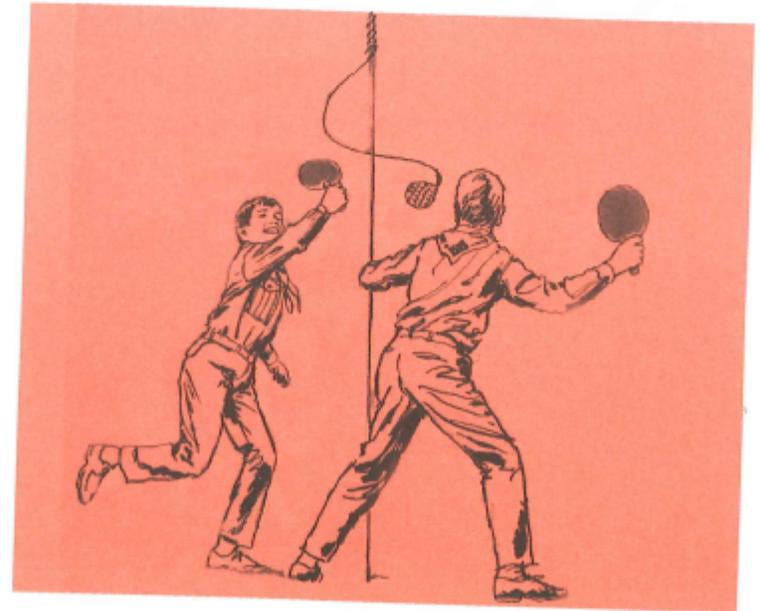
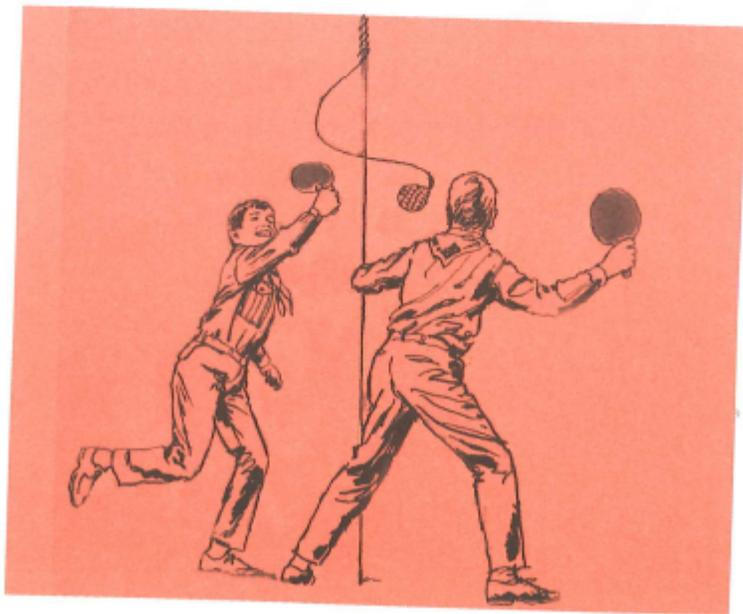
եւ կանոնաւոր մը տեղաւորէ մահճակալիդ մօտը:

Երբեմն ալ մութի մէջ հանուիլ-հագուիլ փորձէ, վարժութիւն ձեռք ձգելու համար: Պիտի տեսնես որ հաճելի է:

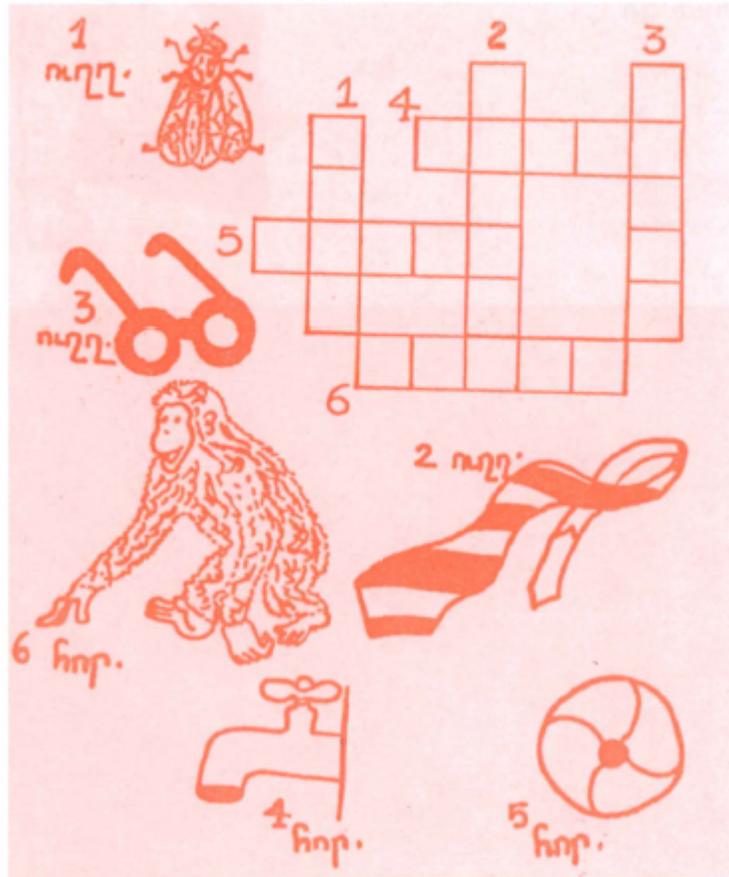

and organize them neatly near your bed.

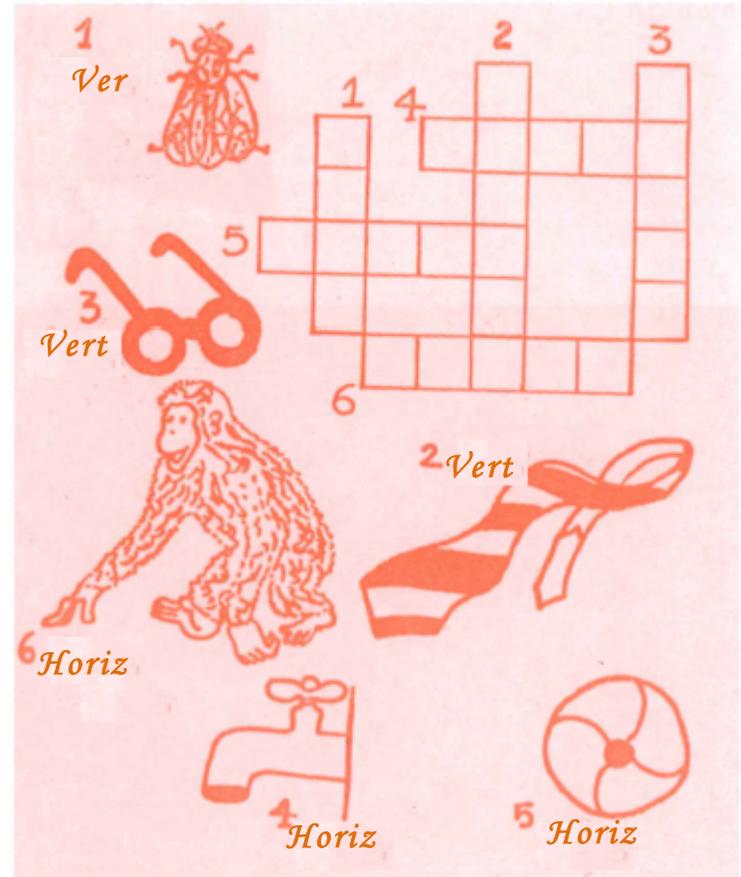
Sometimes, practice getting undressed and dressed in the dark, so you have that experience. You'll see that it can be fun.

Ամբողջացո՛ւր խաչբառը՝ հետևելով թիւ-
րուն և նկարներուն (ուղղահայեաց և հորիզո-
նական)։

Complete the crossword by using the numbers and
pictures as clues to complete (vertically and
horizontally)

19.- ԱՌԱՆՁԻՆ, ԱՌԱՆՑ
ՃԱԽՍԻ ԱՌԱՐԿԱՅ ՄԵ
ՇԻՆԵԼ ԿԱՄ ՀԻՒՍԵԼ.

Ամէն մարդ կրնայ խաւարարտէ տուն մը, փայտէ խաղալիք մը կամ գունաւոր նկար մը պատրաստել: Երբ փորձես դո՛ւն ալ, ո՛չ միայն պիտի տեսնես, թէ իրապէս դիրիճ է, այլ պիտի զարմանաս, որ այդքան լաւ բան մը կրնաս շինել:

Այսուհետեւ բան չթափէ՛ք: Կամ՝ առնուազն երկու անգամ մտածեցէք, որեւէ բան թափելէ առաջ: Օրինակ մը.-

Ճինգ տաքատները, մաշած ըլլան թէ կարն-
ցած, երբեք մի թափէք: Ձեր գունաթափ ճինգե-
րը կրնաս վերածել «մինի» փէշերու: Ձեր ճինգե-
րը կրնաս նաեւ վերածել խոհանոցի գոգնոցնե-
րու, ետեւի գրպաններուն մասը իբրեւ յառաջա-
մաս գործածելով: Վերջապէս, ձեր հինցած ճին-
գերը կրնաս ուսէն կախուող պայուսակի վերա-
ծել:

19.- MAKE OR BRAID
SOMETHING ON
YOUR OWN AT NO

Everybody can make a house out of cardboard, a wooden toy, or colorful picture. When you try, you too will see how easy it is and what a nice thing you can make.

From now on, don't throw anything away. At least give it a second thought before you through anything away. For example.-

Denim Pants "Jeans", if they are worn of have become short, do not throw them away. Your faded jeans can be turned into a "mini" skirt. Your old jeans can also be turned into a kitchen apron with the back pockets becoming the front of the apron. Finally, your old jeans can be turned into a shoulder bag.

20.- ՄԱՔՐԵԼ ՈՒ ԿԱՊԵԼ
ՎԻՐԱՆՈՐ ՄԱՏ ՄԵ, ԳԵՂԵԼ
ԱՅՐՈՒԱԾՔ ՄԵ ԵՒ ՀԱՍԿՆԱԼ
ԱՂՏՈՏՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳԸ
ՍԿՐԹՈՒՔԻ ՄԵ ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ

Չի բաւեր ճարտար գայլիկ մը ըլլալը, պէտք է նաեւ օգտակար ըլլաւ ուրիշներուն, մանաւանդ կարմիր խաչի վերաբերող գործերուն մէջ:

Ասոր համար առաջին պայմանը մաքրութիւնն է:

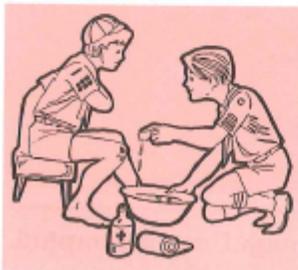
Ուշադիր պիտի ըլլաւ, որ դարմանած վերքիդ աղտոտ բաներ չմօտեցնես: Եթէ, օրինակ, աղտոտ լաթ մը կամ թուղթ մը դնես վերքիդ վրայ, կրնաս պատճառ

ըլլալ, որ վերքը թարախոտի, մորթը կարմրի, նոյնիսկ արիւնը թունաւորուի:

Եղունգով, դանակի ծայրով կամ փայտի կտորով մի՛ դպչիր վերքին:

Նախ լուա՛ ձեռքերդ

20. CLEANING AND
BANDAGING A
WOUNDED FINGER,
CARING FOR A BURN,

It is not enough for you to clever, you also need to be helpful to others, especially when it comes to being able to help with first aid matters.

On this matter the first condition must be cleanliness.

You must be careful that dirty or dirty things do not get near a bandaged wound. For example, if you put a dirty rag or paper on a wound, you could cause an

infection, the skin to become red, or even poison the blood.

Do not touch the wound with your fingernail, the tip of a knife, or a stick.

First wash your hands

կամ ալքոլով սրբէ: Յետոյ սկսէ դարմանումի: Ու մի՛ մոռնար, որ նախնականը, առաջին դարմանումն է, որ կը սպասուի քեզմէ:

Վերջնական դարմանումը ձգէ բժիշկին:

Այսպէս, եթէ պատահի,

որ մէկը մատը կտրէ, աշխատէ ամէն բանէ առաջ արիւնը կեցնել. վիրաւորին ըսէ, որ մատը օդին մէջ բռնէ եւ ամուր սեղմէ վիրակապը վերքին վրայ. եթէ վիրակապ չունիս, կրնաս մաքուր թաշկինակի մը մէջի կողմը կամ մաքուր թուղթի կտոր մը գործածել: Յետոյ ամուր կը կապես, ամէն կողմ հաւասարապէս սեղմելով: Կրնաս ուրիշ բան մըն ալ ընել. կը սեղմես մատը կամ կը կապես վերքէն քիչ մը վեր տեղէ մը, արիւնը չի հոսիր այլեւս:

Իսկ մաքուր արիւն հոսելու պարագային, այսինքն՝ սիրտի իւրաքանչիւր զարկին, արիւնը դուրս գալուն, սիրտին կողմէն՝ վերքին քովէն պէտք է կապել: Ուշադրութիւն ընել սակայն, որ մէկ ժամէն աւելի կապուած չմնայ:

Այրուածքի մը պարագային, այրուածքին վրայ ձիթաիղ պէտք է քսես ու մաքուր բամբակով կամ լաթով ծածկես:

or wipe them with alcohol. Then start to bandage. Do not forget, you are expected to do the initial preliminary bandage.

The final bandaging should be left to a doctor.

If somebody cuts their finger, the first thing you need to do is stop the bleeding. Ask the injuring person to elevate their injury and press firmly on the bandaged wound. If a bandage is not available, you can use a clean handkerchief or piece of paper. Then tie the bandage firmly to apply even pressure on the area. There is another thing that you can do, if you press the finger above the wound, the blood should stop flowing.

In the case of heavy pulsing blood flow, where the blood flow increases with every pulse of the heart, you must tie off circulation on the side of the wound closest to the heart. You must be careful to not leave the tie on for longer than an hour.

In the case of a burn, you should spread oil on the wound and cover it with a clean cloth.

Կը պատահի, որ վիրաւորը մարի. դուն քեզի մի՛ կորսնցնէր բնաւ: Երբ կը տեսնես, որ պիտի մարի, նստեցուր կամ պառկեցուր ենթական եւ տաք բան մը խմցուր՝ մինչեւ որ բժիշկը հասնի: Զուր չդպցնես այրուածքին:

Եթէ եռացող ջրոյի այրուածք է, դարձեալ թեթեւ «վազելին» պէտք է քսել, ջուր լեցուածները չպայթեցնելու համար, ուշադրութիւն պէտք է ընել:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

Խանգարած ձայնապնակներ.- Անգործածելի ձայնապնակները դրէք փուռը կամ շատ տաք ջրոյի մէջ եւ ապա ձեր ուզած ձեւը տալով՝ մոխրամանի, գարդի կամ ձեր դարակներու գիրքերուն համար յենարանի վերածեցէք զանոնք:

Թուական Աքելլայի Ստորագրութիւն

If a patient faints, do not panic. When you see that they are fainting, help them to sit or lay down and given them something warm to drink until a doctor arrives. Do not put water on the burn. If the burn is from boiling water, put a light coating of "Vaseline" but be careful to not puncture any blisters.

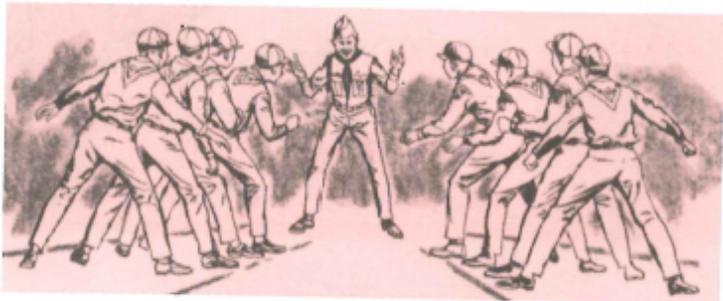
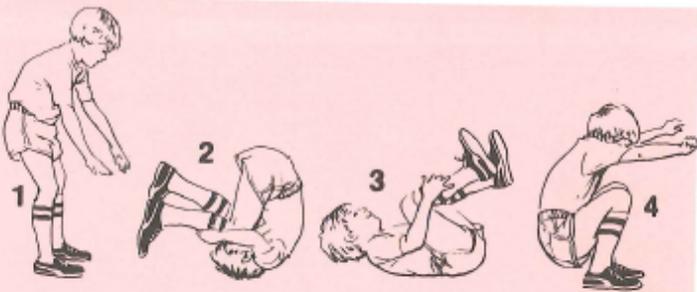
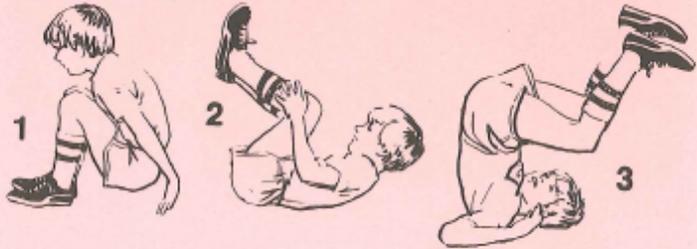
A PRACTICAL IDEA

Damaged Records.- Take a damaged / unusable vinyl record and put it in an oven or under very hot water. When it warms, you can form it to any shape you want as a decoration or a book end. ASK A PARENT FOR HELP!

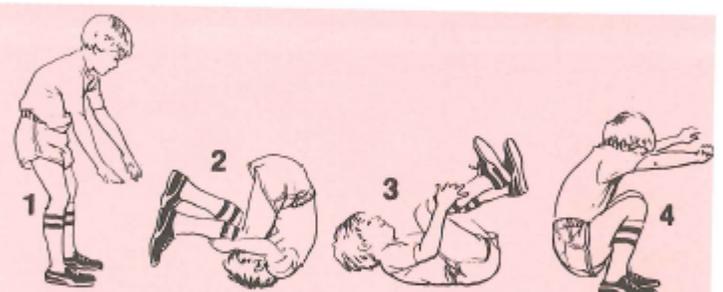
Date Akellah's

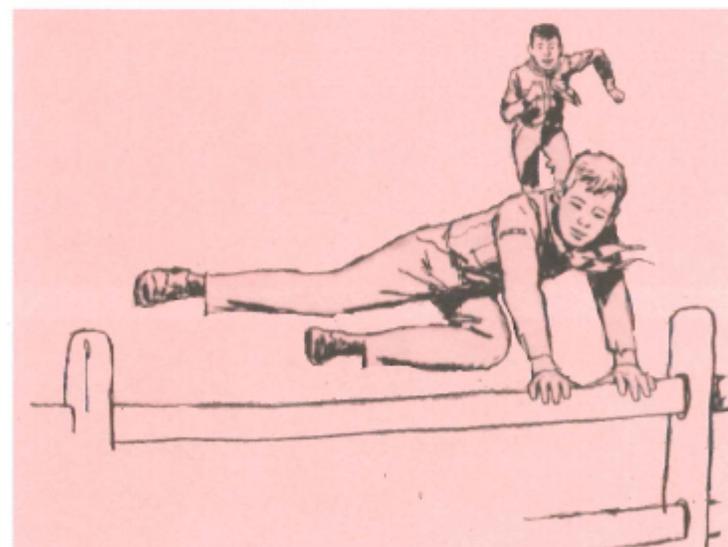
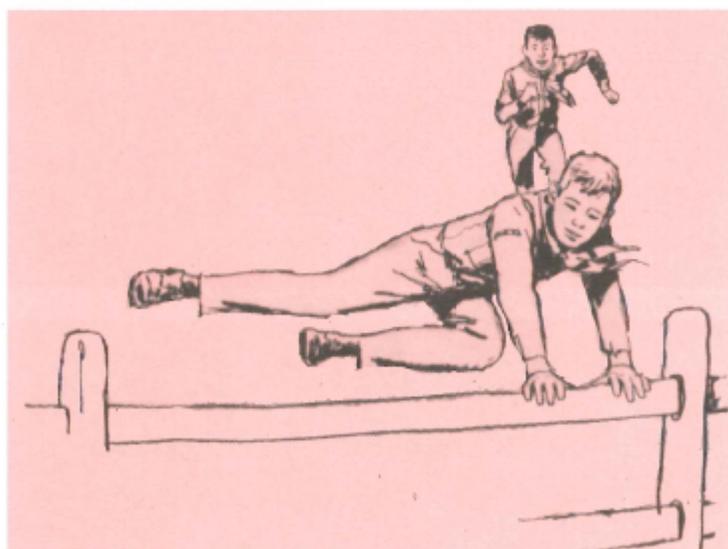
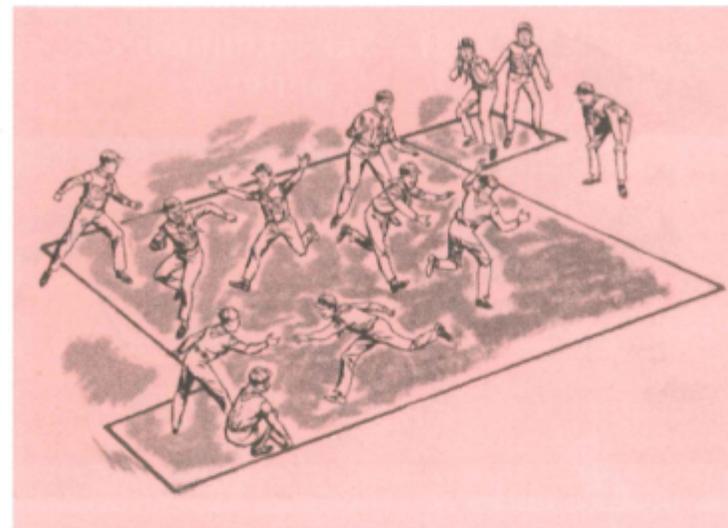
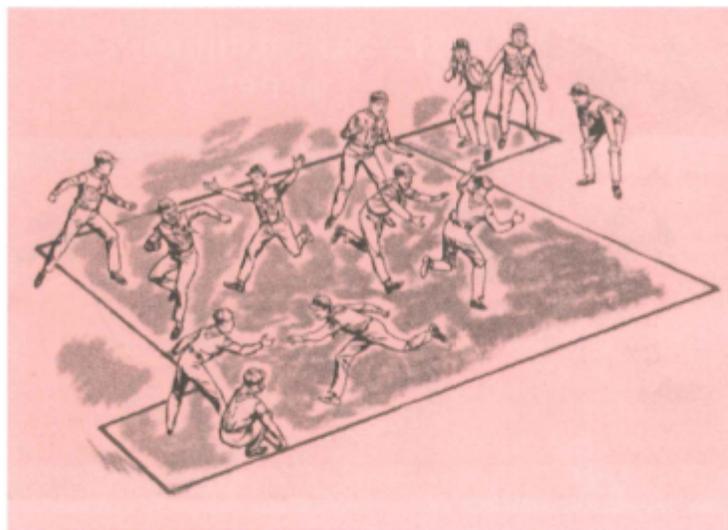

21.- ՉԱՐԲԱՇՈՒԹԵԱՆ
ՓՈՐՉԵՐ

21. PRACTICING
ENDURANCE
(ԵՐԳՈՂՈՒՄ)

Թուական

Արեւլայի Ստորագրութիւն

Date

Akellah's

Հ.Մ.Ը.Մ.

Քաղիկ - Արժուիկ

Ե
Ր
Կ
Ա
Ս
Տ
Ղ

